

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Translating Qur'anic Surah Names into Turkish: A Study within the Framework of Proper Name Translation Theories

Kur'ân Sûre Adlarının Türkçeye Çevirisi: Özel Ad Çevirisi Kuramları Bağlamında Bir İnceleme

Sevsen Abuhannoud Büyük*

Abstract: Translation Studies has rapidly developed as an interdisciplinary field that examines every stage of the translation process, including its linguistic, semantic, cultural, and functional dimensions. Owing to its interaction with disciplines such as law, politics, sociology, and religious studies, its scope of application has expanded considerably. Among these areas, the translation of sacred texts has become one of the most debated topics in Translation Studies. This is primarily because sacred texts are not merely vehicles of meaning; they are also distinguished from other text types by their formal characteristics, religious functions, and sacred status in the eyes of believers. This distinction is particularly evident in the translation of the Qur'an. Although modern translation theories provide significant insights into Qur'anic translation, the Qur'an's multilayered semantic structure, contextual and functional characteristics, as well as its sacred status in Islamic belief, indicate that these theories may not always be sufficient when applied directly. This issue is evident not only in the translation of Qur'anic verses but also in the translation of the names of its surahs.

The names of the Qur'anic surahs are not merely proper names identifying individual chapters. Rather, they function as meaningful indicators associated with the central themes of the surahs, carrying religious and cultural connotations while guiding readers toward contemplation (tafakkur) and reflection (tadabbur). In this respect, they differ from conventional proper names and therefore require a distinct approach in translation. This study examines the Turkish translation of Qur'anic surah names within the framework of theories concerning the translation of proper names. First, the concept of surah in Arabic and the Qur'an, together with scholarly views on the naming of surahs, is examined. Subsequently, the theories and approaches proposed by scholars such as Peter Newmark, Christiane Nord, and Albert Vermees regarding the translation of proper names are evaluated, and their applicability to Qur'anic surah names is discussed.

The study adopts a qualitative research design. Data were collected through document analysis and examined using descriptive analysis. Based on linguistic equivalence, the names of the surahs are classified into four categories: names that have established equivalents in Turkish, names that have entered Turkish as loanwords, names for which full semantic and functional equivalence cannot be achieved in Turkish and names that have no direct equivalents in Turkish. The findings demonstrate that no single translation strategy can adequately account for all Qur'anic surah names. Instead, each surah name should be evaluated individually by considering

* Asst. Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Eastern Languages and Literatures, Arabic Translation and Interpreting

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatı Bölümü, Arapça Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2378-2589>

sevsenbuyuk@aybu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Büyük Abuhannoud, S. (2026). Translating Qur'anic surah names into Turkish: A study within the framework of proper name translation theories / Kur'ân sûre adlarının türkçeye çevirisi: Özel ad çevirisi kuramları bağlamında bir inceleme. *Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 21(3), 4267-4302. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.95525>

Received/Geliş: 23 July/Temmuz 2026

Accepted/Kabul: 20 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

its linguistic structure, contextual meaning, function, and position within the Qur'an. Furthermore, the study concludes that Qur'anic surah names differ from conventional proper names in that they function simultaneously as religious concepts and as functional indicators guiding the interpretation of the surahs. Therefore, their translation should take into account not only lexical meaning but also their semantic, contextual, and functional dimensions.

Keywords: Qur'an translation, surah names, translation of proper names, equivalence, Translation Studies.

Öz: Çeviribilim, çeviri sürecinin her aşamasını ve bu sürecin dilsel, anlamsal, kültürel ve işlevsel boyutlarını inceleyen disiplinler arası bir bilim dalı olarak kısa sürede önemli gelişmeler göstermiştir. Günümüzde hukuk, siyaset, sosyoloji ve din gibi farklı alanlarla kurduğu ilişkiler sayesinde uygulama alanı genişlemiş, özellikle kutsal metinlerin çevirisi, çeviribilimin en tartışmalı çalışma alanlarından biri hâline gelmiştir. Bunun temel sebebi, kutsal metinlerin yalnızca anlam aktaran metinler olmamaları, aynı zamanda biçimsel özellikleri, dinî işlevleri ve inanlar açısından taşıdıkları kutsallık sebebiyle diğer metin türlerinden ayrılmaıdır. Bu durum, Kur'ân tercümesinde daha belirgin biçimde ortaya çıkmaktadır. Nitekim modern çeviri kuramları, Kur'ân tercümesine önemli katkılar sağlamakla birlikte, Kur'ân'ın çok katmanlı semantik yapısı, bağlamsal ve işlevsel özellikleri ile Müslüman inancındaki kutsal konumu, bu kuramların doğrudan uygulanmasının her zaman yeterli olmayabileceğini göstermektedir. Bu husus, Kur'ân'ın yalnızca ayetlerinin değil, aynı zamanda süre adlarının tercümesinde de açık biçimde kendini göstermektedir.

Kur'ân süre adları, yalnızca belirli süreleri tanımlayan özel adlar değildir. Bunlar, sürelerin ana temasıyla ilişkili, dinî ve kültürel çağrışımlar taşıyan, okuyucuyu tefekkür ve tedebbüre yönlendiren işlevsel göstergelerdir. Bu yönüyle klasik özel adlardan ayrılmakta ve çeviri sürecinde kendilerine özgü bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada Kur'ân süre adlarının Türkçeye aktarımı, çeviribilimde özel adların çevirisine ilişkin kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde incelenmiştir. Öncelikle süre kavramının Arap dilindeki ve Kur'ân'daki anlamı ile süre adlarının isimlendirilmesine ilişkin görüşler ele alınmış, ardından Newmark, Nord ve Vermes başta olmak üzere özel ad çevirisine ilişkin kuram ve yaklaşımlar değerlendirilerek bunların Kur'ân süre adlarına uygulanabilirliği tartışılmıştır.

Araştırma nitel araştırma yaklaşımına dayanmaktadır. Veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmış, elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Çalışmada süre adları, dilsel eşdeğerlik esas alınarak Türkçede yerleşik karşılığı bulunan adlar, Türkçeye alıntı olarak geçmiş adlar, Türkçede tam anlamsal ve işlevsel eşdeğerliği sağlanamayan süre adları ve Türkçede doğrudan karşılığı bulunmayan adlar olmak üzere dört grupta sınıflandırılmıştır. İnceleme sonucunda, Kur'ân süre adlarının tek bir çeviri stratejisiyle aktarılmasının mümkün olmadığı, her süre adının dilsel yapısı, bağlamsal anlamı, işlevi ve Kur'ân içindeki konumu dikkate alınarak ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Kur'ân süre adlarının klasik özel adlardan farklı olarak hem dinî bir kavram hem de sürenin anlam dünyasını yönlendiren işlevsel göstergeler olduğu, bu sebeple çevirilerinde yalnızca sözlük anlamının değil, semantik, bağlamsal ve işlevsel boyutların da birlikte dikkate alınmasının gerekli olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân tercümesi, Süre adları, Özel ad çevirisi, Eşdeğerlik, Çeviribilim.

Structured Abstract:

The translation of the Qur'an has long been one of the most debated areas within the field of sacred text translation. Throughout history, issues such as the legitimacy of Qur'anic translation, translation methods, equivalence, and meaning transfer have been discussed within both Translation Studies and Islamic scholarship. With the development of modern Translation Studies, Qur'an translations have increasingly been evaluated not only from a religious perspective but also through scientific and translation-oriented approaches. This development has contributed significantly to the systematic evaluation of existing translations, the identification of translation problems, and the development of approaches better suited to the unique characteristics of the Qur'an. Nevertheless, according to Islamic belief, the Qur'an is the final divine revelation, miraculously revealed by God to the Prophet Muhammad and preserved until the Day of Judgment. Consequently, its multilayered semantic structure, rhetorical organization (*nazm*), phonetic harmony, religious function, and sacred status continue to raise questions regarding the extent to which modern translation theories can be applied to Qur'anic translation.

This discussion concerns not only the translation of Qur'anic verses but also the translation of the names of the surahs, which constitute an integral part of the Qur'an. Although surah names were not originally written in the earliest manuscripts, they were incorporated in later periods to facilitate the organization of the *muṣḥaf* and to enable readers to distinguish the chapters more easily. Moreover, numerous surah names are mentioned in prophetic traditions (*ḥadīth*), and Muslim scholars have extensively debated their origin and nature. The central issue has been whether these names are *tawqīfī* (divinely or prophetically determined) or *ijtihādī* (based on scholarly reasoning). The prevailing scholarly opinion maintains that the commonly known surah names are predominantly *tawqīfī*, whereas some alternative names were introduced by the Companions and later scholars. This indicates that surah names are not merely identifying labels but also religious concepts that perform significant interpretive functions in understanding the Qur'an.

From a linguistic perspective, surah names belong to the category of proper names. Within the Qur'anic context, however, they are more than simple identifiers; they are functional concepts associated with the principal themes of the surahs, closely connected with the exegetical tradition, and intended to guide readers toward contemplation (*tafakkur*) and deep reflection (*tadabbur*). Some surah names derive from the names of prophets, animals, divine attributes, or eschatological descriptions, whereas those consisting of the disjointed letters (*huruf al-muqatta'a*) occupy a unique position because their meanings have not been definitively established, despite their association with the Qur'an's miraculous nature. These characteristics distinguish Qur'anic surah names from conventional proper names.

For many years, Translation Studies generally maintained that proper names should not be translated. More recent scholarship, however, particularly the works of Christiane Nord, Theo Hermans, and Albert Vermeer, has argued that proper names carrying semantic and functional significance may be translated through appropriate strategies. Peter Newmark, on the other hand, suggests that proper names possessing established equivalents in the target language should be rendered by means of those conventional forms. From this perspective, Qur'anic surah names may also be examined within the framework of proper-name translation, since they clearly possess both semantic and functional value. The central question, however, is whether these theories can be applied to all surah names without compromising the textual integrity and distinctive nature of the Qur'an.

The primary objective of this study is to evaluate the Turkish translation of Qur'anic surah names within the framework of theories concerning the translation of proper names and to determine the extent to which these theories are applicable to Qur'anic surah names. Accordingly, the study first examines the concept of *surah* in Arabic and in the Qur'an, scholarly views concerning the naming of surahs, and major theoretical approaches to proper-name translation. Subsequently, the possibilities and limitations of applying these theories to Qur'anic surah names are discussed. The research adopts a qualitative design. Data were collected through document analysis, while classical Arabic dictionaries, Qur'anic studies literature, and major theoretical works in Translation Studies were comparatively examined. The findings were analyzed using descriptive analysis.

The literature review indicates that no independent study in Turkish scholarship has directly examined the translation of Qur'anic surah names within the theoretical framework of proper-name translation. Existing studies have primarily focused on the origin and naming of surahs, whereas the applicability of proper-name

translation theories to Qur'anic surah names has not been systematically investigated. Accordingly, this study seeks to establish a theoretical connection between Translation Studies and Qur'anic studies and to address an important gap in the existing literature.

The findings demonstrate that Qur'anic surah names may be classified into four categories based on linguistic equivalence: names that have established Turkish equivalents, names borrowed into Turkish from Arabic, names for which full semantic and functional equivalence cannot be achieved in Turkish and names lacking direct Turkish equivalents. However, this classification is based solely on linguistic equivalence. Even surah names belonging to the same category may require different translation strategies when their contextual and functional dimensions are considered. In particular, surah names referring to the Day of Judgment and those formed by the disjoined letters cannot fully convey their Qur'anic semantic layers and functions if translated solely according to their lexical meanings.

The principal conclusion of the study is that Qur'anic surah names constitute a category distinct from conventional proper names. They function not only as identifiers of individual surahs but also as Qur'an-specific religious concepts, functional indicators guiding the interpretation of the surahs, and textual elements that establish semantic relationships throughout the Qur'an. Consequently, no single translation strategy can adequately account for all Qur'anic surah names. Each surah name should be evaluated individually in light of its linguistic structure, contextual meaning, function, and position within the Qur'an. The study therefore concludes that although theories of proper-name translation provide an important theoretical framework for analyzing Qur'anic surah names, they are insufficient when applied directly without considering the Qur'an's unique sacred and multilayered nature. In this respect, the study argues that Qur'anic surah names constitute a distinct category within proper-name translation and thereby contributes to filling a significant gap in the existing literature.

Keywords: Qur'an translation; Surah names; Proper-name translation; Equivalence; Translation Studies.

ملخص منظم:

لطالما كانت ترجمة القرآن الكريم أحد أكثر المجالات إثارة للجدل في مجال ترجمة النصوص المقدسة. وعلى مر التاريخ، نوقشت قضايا مثل شرعية ترجمة القرآن الكريم، وأساليب الترجمة، والتكافؤ، ونقل المعنى، سواء في مجال دراسات الترجمة أو في الأوساط العلمية الإسلامية. ومع تطور دراسات الترجمة الحديثة، أصبحت ترجمات القرآن الكريم تُعَمِّم بشكل متزايد ليس فقط من منظور ديني، بل أيضاً من خلال مناهج علمية وموجهة نحو الترجمة. وقد ساهم هذا التطور بشكل كبير في التقييم المنهجي للترجمات الموجودة، وتحديد مشكلات الترجمة وتطوير مناهج أكثر ملاءمة للخصائص الفريدة للقرآن. ومع ذلك، وفقاً للعقيدة الإسلامية، فإن القرآن هو الوحي الإلهي الأخير، الذي أنزله الله، معجزة على النبي محمد وحُفظ حتى يوم القيامة. وبالتالي، فإن بنيته الدلالية متعددة الطبقات، وتنظيمه البلاغي (النظم)، وتنغمه الصوتي ووظيفته الدينية، ومكانته المقدسة، لا تزال تثير تساؤلات حول مدى إمكانية تطبيق نظريات الترجمة الحديثة على ترجمة القرآن.

ولا تقتصر هذه المناقشة على ترجمة آيات القرآن فحسب، بل تشمل أيضاً ترجمة أسماء السور، التي تشكل جزءاً لا يتجزأ من القرآن ورغم أن أسماء السور لم تكن مكتوبة في الأصل في أقدم المخطوطات، فقد أدرجت في فترات لاحقة لتسهيل تنظيم المصحف وتمكين القراء من تمييز السور بسهولة أكبر. علاوة على ذلك، وردت أسماء العديد من السور في الأحاديث النبوية، وقد ناقش العلماء المسلمون أصلها وطبيعتها باستفاضة. وكانت القضية المركزية هي ما إذا كانت هذه الأسماء «توقيفية» (محددة إلهياً أو نبوياً) أم «اجتهادية» (مستندة إلى الاستدلال العلمي) ويرى الرأي السائد بين العلماء أن أسماء السور المعروفة عموماً هي في الغالب «توقيفية»، في حين أن بعض الأسماء البديلة أدخلها الصحابة والعلماء اللاحقون. وهذا يشير إلى أن أسماء السور ليست مجرد تسميات تعريفية، بل هي أيضاً مفاهيم دينية تؤدي وظائف تفسيرية مهمة في فهم القرآن.

من منظور لغوي، تندرج أسماء السور ضمن فئة الأسماء الخاصة. لكن في السياق القرآني، فهي أكثر من مجرد علامات تعريفية؛ فهي مفاهيم وظيفية مرتبطة بالمواضيع الرئيسية للسور، ومرتبطة ارتباطاً وثيقاً بالتقليد التفسيري، وتهدف إلى توجيه القراء نحو التفكير (تفكير)، والتأمل العميق (تدبر). وتستند بعض أسماء السور من أسماء الأنبياء، أو الحيوانات، أو الصفات الإلهية، أو الأوصاف المتعلقة بأمور الآخرة في حين تحتل تلك الأسماء المكونة من الحروف المقطوعة (حروف المقطعة) مكانة فريدة؛ لأن معانيها لم تُحدد بشكل قاطع، على الرغم من ارتباطها بالطبيعة المعجزة للقرآن. وتُميز هذه الخصائص أسماء السور القرآنية عن الأسماء الخاصة التقليدية.

لسنوات عديدة، كانت دراسات الترجمة تؤكد عموماً على أنه لا ينبغي ترجمة الأسماء الخاصة. غير أن الأبحاث الأحدث، ولا سيما أعمال كريستيان نورد، وتيو هيرمانز، وألبرت فيرميس، قد دافعت عن إمكانية ترجمة الأسماء الخاصة التي تحمل دلالة معنوية ووظيفية من خلال استراتيجيات مناسبة. من ناحية أخرى، يقترح بيتر نيومارك أن الأسماء الخاصة التي لها مرادفات راسخة في اللغة الهدف ينبغي ترجمتها باستخدام تلك الصيغ التقليدية. ومن هذا المنظور، يمكن أيضاً دراسة أسماء سور القرآن الكريم في إطار ترجمة الأسماء الخاصة، نظراً لأنها تمتلك بوضوح قيمة دلالية ووظيفية على حد سواء. غير أن السؤال المحوري هو ما إذا كان يمكن تطبيق هذه النظريات على جميع أسماء السور دون المساس بسلامة النص والطبيعة المميزة للقرآن الكريم.

الهدف الأساسي من هذه الدراسة هو تقييم الترجمة التركية لأسماء سور القرآن الكريم في إطار النظريات المتعلقة بترجمة الأسماء الخاصة، وتحديد مدى قابلية تطبيق هذه النظريات على أسماء سور القرآن الكريم. وبناءً على ذلك، تتناول الدراسة أولاً مفهوم «السورة» في اللغة العربية وفي القرآن الكريم، وآراء العلماء بشأن تسمية السور، والمنهجيات النظرية الرئيسية لترجمة الأسماء الخاصة. وبعد ذلك، تتم مناقشة إمكانيات وقيود تطبيق هذه النظريات على أسماء سور القرآن الكريم. تتبنى الدراسة تصميمًا نوعيًا. تم جمع البيانات من خلال تحليل الوثائق مع إجراء دراسة مقارنة للقواميس العربية الكلاسيكية، والأدبيات المتعلقة بدراسات القرآن الكريم، والأعمال النظرية الرئيسية في دراسات الترجمة. تم تحليل النتائج باستخدام التحليل الوصفي.

تشير مراجعة الأدبيات إلى عدم وجود دراسة مستقلة في الأوساط الأكاديمية التركية تناولت بشكل مباشر ترجمة أسماء سور القرآن الكريم ضمن الإطار النظري لترجمة الأسماء الخاصة. فقد ركزت الدراسات الموجودة بشكل أساسي على أصل السور وتسميتها، في حين لم يتم التحقيق بشكل منهجي في قابلية تطبيق نظريات ترجمة الأسماء الخاصة على أسماء سور القرآن الكريم. وبناءً على ذلك، تسعى هذه الدراسة إلى إقامة صلة نظرية بين دراسات الترجمة ودراسات القرآن الكريم، وسد فجوة مهمة في الأدبيات الحالية.

تُظهر النتائج أن أسماء سور القرآن الكريم يمكن تصنيفها إلى أربع فئات بناءً على التكافؤ اللغوي: الأسماء التي لها مرادفات تركية، راسخة، والأسماء المستعارة إلى اللغة التركية من العربية، والأسماء التي لا يمكن تحقيق التكافؤ الدلالي والوظيفي الكامل لها في اللغة التركية، والأسماء التي تقتصر إلى مرادفات تركية مباشرة. ومع ذلك، فإن هذا التصنيف يستند حصريًا إلى التكافؤ اللغوي. فحتى أسماء السور التي تنتمي إلى نفس الفئة قد تتطلب استراتيجيات ترجمة مختلفة عند أخذ أبعادها السياقية والوظيفية في الاعتبار. وعلى وجه الخصوص، فإن أسماء السور التي تشير إلى يوم القيامة وتلك المكونة من الحروف المنفصلة لا يمكنها أن تنقل بشكل كامل طبقاتها الدلالية ووظائفها القرآنية إذا تُرجمت وفقًا لمعانيها المعجمية فقط.

والاستنتاج الرئيسي للدراسة هو أن أسماء السور القرآنية تشكل فئة متميزة عن الأسماء الخاصة التقليدية. فهي لا تعمل فقط كمعزفات للسور الفردية، بل أيضًا كمفاهيم دينية خاصة بالقرآن، ومؤشرات وظيفية توجه تفسير السور، وعناصر نصية تنشئ علاقات دلالية في جميع أنحاء القرآن. وبالتالي، لا توجد استراتيجية ترجمة واحدة يمكنها أن تراعي بشكل كافٍ جميع أسماء السور القرآنية. ينبغي تقييم كل اسم سورة على حدة في ضوء بنيته اللغوية، ومعناه السياقي، ووظيفته، وموقعه داخل القرآن. ولذلك تخلص الدراسة إلى أنه على الرغم من أن نظريات ترجمة الأسماء الخاصة توفر إطارًا نظريًا مهمًا لتحليل أسماء السور القرآنية، فإنها غير كافية عند تطبيقها مباشرة دون مراعاة الطبيعة المقدسة، والمتعددة الطبقات الفريدة للقرآن. وفي هذا الصدد، ترى الدراسة أن أسماء السور القرآنية تشكل فئة متميزة ضمن ترجمة الأسماء الخاصة. وبالتالي تساهم في سد فجوة كبيرة في الأدبيات الحالية.

. **الكلمات المفتاحية:** ترجمة القرآن؛ أسماء السور؛ ترجمة الأسماء الخاصة؛ التكافؤ؛ دراسات الترجمة

Résumé Structuré:

La traduction du Coran est depuis longtemps l'un des domaines les plus controversés dans le champ de la traduction des textes sacrés. Tout au long de l'histoire, des questions telles que la légitimité de la traduction coranique, les méthodes de traduction, l'équivalence et le transfert de sens ont fait l'objet de débats tant dans le cadre des études de traduction que de la recherche islamique. Avec le développement des études de traduction modernes, les traductions du Coran ont été de plus en plus évaluées non seulement d'un point de vue religieux, mais aussi à travers des approches scientifiques et axées sur la traduction. Cette évolution a considérablement contribué à l'évaluation systématique des traductions existantes, à l'identification des problèmes de traduction et à l'élaboration d'approches mieux adaptées aux caractéristiques uniques du Coran. Néanmoins, selon la croyance islamique, le Coran est la révélation divine ultime, révélée de manière miraculeuse par Dieu au prophète Mahomet et préservée jusqu'au Jour du Jugement dernier. Par conséquent, sa structure sémantique à plusieurs niveaux, son organisation rhétorique (*nazm*), son harmonie phonétique, sa fonction religieuse et son statut sacré continuent de soulever des questions quant à la mesure dans laquelle les théories modernes de la traduction peuvent s'appliquer à la traduction coranique.

Cette discussion concerne non seulement la traduction des versets coraniques, mais aussi celle des noms des sourates, qui font partie intégrante du Coran. Bien que les noms des sourates ne figuraient pas à l'origine dans les tout premiers manuscrits, ils ont été intégrés à des époques ultérieures afin de faciliter l'organisation du *muṣḥaf* et de permettre aux lecteurs de distinguer plus facilement les chapitres. De plus, de nombreux noms de sourates sont mentionnés dans les traditions prophétiques (*hadith*), et les savants musulmans ont longuement débattu de leur origine et de leur nature. La question centrale est de savoir si ces noms sont *tawqifi* (déterminés par Dieu ou par le Prophète) ou *ijtihadi* (fondés sur le raisonnement savant). L'opinion dominante parmi les savants soutient que les noms de sourates communément connus sont majoritairement *tawqifi*, tandis que certains noms alternatifs ont été introduits par les Compagnons et les savants ultérieurs. Cela indique que les noms de sourates ne sont pas de simples étiquettes d'identification, mais aussi des concepts religieux qui remplissent d'importantes fonctions interprétatives dans la compréhension du Coran.

D'un point de vue linguistique, les noms des sourates appartiennent à la catégorie des noms propres. Dans le contexte coranique, cependant, ils sont plus que de simples identifiants ; ce sont des concepts fonctionnels associés aux thèmes principaux des sourates, étroitement liés à la tradition exégétique, et destinés à guider les lecteurs vers la contemplation (*tafakkur*) et la réflexion profonde (*tadabbur*). Certains noms de sourates proviennent des noms de prophètes, d'animaux, d'attributs divins ou de descriptions eschatologiques, tandis que ceux composés de lettres isolées (*huruf al-muqatta'a*) occupent une place à part, car leur signification n'a pas été définitivement établie, malgré leur association avec la nature miraculeuse du Coran. Ces caractéristiques distinguent les noms des sourates coraniques des noms propres conventionnels.

Pendant de nombreuses années, les études de traduction ont généralement soutenu que les noms propres ne devaient pas être traduits. Des travaux plus récents, cependant, notamment ceux de Christiane Nord, Theo Hermans et Albert Vermes, ont fait valoir que les noms propres revêtant une signification sémantique et fonctionnelle peuvent être traduits à l'aide de stratégies appropriées. Peter Newmark, en revanche, suggère que les noms propres possédant des équivalents établis dans la langue cible devraient être rendus au moyen de ces formes conventionnelles. Dans cette perspective, les noms des sourates coraniques peuvent également être examinés dans le cadre de la traduction des noms propres, puisqu'ils possèdent clairement une valeur à la fois sémantique et fonctionnelle. La question centrale est toutefois de savoir si ces théories peuvent s'appliquer à tous les noms de sourates sans compromettre l'intégrité textuelle et la nature distinctive du Coran.

L'objectif principal de cette étude est d'évaluer la traduction turque des noms de sourates coraniques dans le cadre des théories relatives à la traduction des noms propres et de déterminer dans quelle mesure ces théories sont applicables aux noms de sourates coraniques. En conséquence, l'étude examine tout d'abord le concept de *sourate* en arabe et dans le Coran, les points de vue des spécialistes concernant la dénomination des sourates, ainsi que les principales approches théoriques de la traduction des noms propres. Par la suite, les possibilités et les limites de l'application de ces théories aux noms des sourates coraniques sont discutées. La recherche adopte une approche qualitative. Les données ont été collectées par le biais d'une analyse documentaire, tandis que des dictionnaires d'arabe classique, la littérature consacrée aux études coraniques et les principaux ouvrages théoriques en sciences de la traduction ont fait l'objet d'un examen comparatif. Les résultats ont été analysés à l'aide d'une analyse descriptive.

La revue de la littérature indique qu'aucune étude indépendante menée par des chercheurs turcs n'a directement examiné la traduction des noms des sourates coraniques dans le cadre théorique de la traduction des noms propres. Les études existantes se sont principalement concentrées sur l'origine et la dénomination des sourates, tandis que l'applicabilité des théories de la traduction des noms propres aux noms des sourates coraniques n'a pas fait l'objet d'une étude systématique. En conséquence, cette étude vise à établir un lien théorique entre les études de traduction et les études coraniques, et à combler une lacune importante dans la littérature existante.

Les résultats démontrent que les noms des sourates coraniques peuvent être classés en quatre catégories sur la base de l'équivalence linguistique : les noms ayant des équivalents turcs établis, les noms empruntés à l'arabe en turc, les noms pour lesquels une équivalence sémantique et fonctionnelle complète ne peut être atteinte en turc, et les noms ne disposant pas d'équivalents turcs directs. Toutefois, cette classification repose uniquement sur l'équivalence linguistique. Même les noms de sourates appartenant à une même catégorie peuvent nécessiter des stratégies de traduction différentes lorsque l'on tient compte de leurs dimensions contextuelles et fonctionnelles. En particulier, les noms de sourates faisant référence au Jour du Jugement dernier et ceux formés par des lettres disjointes ne peuvent pas transmettre pleinement leurs niveaux sémantiques et leurs fonctions coraniques s'ils sont traduits uniquement en fonction de leur sens lexical.

La principale conclusion de cette étude est que les noms de sourates coraniques constituent une catégorie distincte des noms propres conventionnels. Ils fonctionnent non seulement comme des identifiants de sourates individuelles, mais aussi comme des concepts religieux propres au Coran, des indicateurs fonctionnels guidant l'interprétation des sourates, et des éléments textuels qui établissent des relations sémantiques à travers l'ensemble du Coran. Par conséquent, aucune stratégie de traduction unique ne peut rendre compte de manière adéquate de tous les noms de sourates coraniques. Chaque nom de sourate doit être évalué individuellement à la lumière de sa structure linguistique, de sa signification contextuelle, de sa fonction et de sa position au sein du Coran. L'étude conclut donc que, bien que les théories de la traduction des noms propres fournissent un cadre théorique important pour l'analyse des noms de sourates coraniques, elles s'avèrent insuffisantes lorsqu'elles sont appliquées directement sans tenir compte de la nature sacrée et

multiforme unique du Coran. À cet égard, l'étude soutient que les noms des sourates coraniques constituent une catégorie distincte au sein de la traduction des noms propres et contribue ainsi à combler une lacune importante dans la littérature existante.

Mots-clés : traduction du Coran ; noms des sourates ; traduction des noms propres ; équivalence ; études de traduction .

Resumen Estructurado:

La traducción del Corán ha sido durante mucho tiempo uno de los ámbitos más debatidos dentro del campo de la traducción de textos sagrados. A lo largo de la historia, cuestiones como la legitimidad de la traducción del Corán, los métodos de traducción, la equivalencia y la transferencia de significado se han debatido tanto en los estudios de traducción como en los estudios islámicos. Con el desarrollo de los estudios modernos de traducción, las traducciones del Corán se han evaluado cada vez más no solo desde una perspectiva religiosa, sino también a través de enfoques científicos y orientados a la traducción. Esta evolución ha contribuido de manera significativa a la evaluación sistemática de las traducciones existentes, a la identificación de los problemas de traducción y al desarrollo de enfoques más adecuados a las características únicas del Corán. No obstante, según la creencia islámica, el Corán es la revelación divina definitiva, revelada milagrosamente por Dios al profeta Mahoma y preservada hasta el Día del Juicio Final. En consecuencia, su estructura semántica de múltiples capas, su organización retórica (*nazm*), su armonía fonética, su función religiosa y su carácter sagrado siguen planteando interrogantes sobre hasta qué punto las teorías modernas de la traducción pueden aplicarse a la traducción del Corán.

Este debate no solo se refiere a la traducción de los versículos coránicos, sino también a la traducción de los nombres de las suras, que constituyen una parte integral del Corán. Aunque los nombres de las suras no figuraban originalmente en los primeros manuscritos, se incorporaron en épocas posteriores para facilitar la organización del *muṣḥaf* y permitir a los lectores distinguir los capítulos con mayor facilidad. Además, numerosos nombres de suras se mencionan en las tradiciones proféticas (*hadiz*), y los eruditos musulmanes han debatido ampliamente su origen y naturaleza. La cuestión central ha sido si estos nombres son *tawqifi* (determinados por la revelación divina o profética) o *ijtihadi* (basados en el razonamiento erudito). La opinión académica predominante sostiene que los nombres de las suras comúnmente conocidos son predominantemente *tawqifi*, mientras que algunos nombres alternativos fueron introducidos por los Compañeros y los eruditos posteriores. Esto indica que los nombres de las suras no son meras etiquetas identificativas, sino también conceptos religiosos que desempeñan importantes funciones interpretativas en la comprensión del Corán.

Desde una perspectiva lingüística, los nombres de las suras pertenecen a la categoría de los nombres propios. Sin embargo, en el contexto coránico, son más que simples identificadores; son conceptos funcionales asociados a los temas principales de las suras, estrechamente vinculados a la tradición exegética y destinados a guiar a los lectores hacia la contemplación (*tafakkur*) y la reflexión profunda (*tadabbur*). Algunos nombres de suras se derivan de los nombres de profetas, animales, atributos divinos o descripciones escatológicas, mientras que aquellos que consisten en letras aisladas (*huruf al-muqatta'a*) ocupan una posición única, ya que sus significados no se han establecido de forma definitiva, a pesar de su asociación con la naturaleza milagrosa del Corán. Estas características distinguen los nombres de las suras coránicas de los nombres propios convencionales.

Durante muchos años, los estudios de traducción sostuvieron en general que los nombres propios no debían traducirse. Sin embargo, estudios más recientes, en particular los trabajos de Christiane Nord, Theo Hermans y Albert Vermees, han defendido que los nombres propios que tienen un significado semántico y funcional pueden traducirse mediante estrategias adecuadas. Peter Newmark, por su parte, sugiere que los nombres propios que posean equivalentes establecidos en la lengua de destino deben traducirse mediante esas formas convencionales. Desde esta perspectiva, los nombres de las suras del Corán también pueden examinarse en el marco de la traducción de nombres propios, ya que poseen claramente un valor tanto semántico como funcional. La cuestión central, sin embargo, es si estas teorías pueden aplicarse a todos los nombres de las suras sin comprometer la integridad textual y la naturaleza distintiva del Corán.

El objetivo principal de este estudio es evaluar la traducción al turco de los nombres de las suras coránicas en el marco de las teorías relativas a la traducción de nombres propios y determinar en qué medida

estas teorías son aplicables a los nombres de las suras coránicas. En consecuencia, el estudio examina en primer lugar el concepto de *sura* en árabe y en el Corán, las opiniones académicas sobre la denominación de las suras y los principales enfoques teóricos de la traducción de nombres propios. Posteriormente, se analizan las posibilidades y limitaciones de aplicar estas teorías a los nombres de las suras coránicas. La investigación adopta un diseño cualitativo. Los datos se recopilieron mediante el análisis documental, al tiempo que se examinaron de forma comparativa diccionarios de árabe clásico, la literatura sobre estudios coránicos y las principales obras teóricas en el ámbito de los estudios de traducción. Los resultados se analizaron mediante un análisis descriptivo.

La revisión bibliográfica indica que ningún estudio independiente de la investigación turca ha examinado directamente la traducción de los nombres de las suras coránicas dentro del marco teórico de la traducción de nombres propios. Los estudios existentes se han centrado principalmente en el origen y la denominación de las suras, mientras que la aplicabilidad de las teorías de traducción de nombres propios a los nombres de las suras coránicas no se ha investigado de forma sistemática. En consecuencia, este estudio pretende establecer una conexión teórica entre los estudios de traducción y los estudios coránicos, así como subsanar una importante laguna en la bibliografía existente.

Los resultados demuestran que los nombres de las suras coránicas pueden clasificarse en cuatro categorías basadas en la equivalencia lingüística: nombres que tienen equivalentes turcos consolidados, nombres tomados del árabe al turco, nombres para los que no es posible alcanzar una equivalencia semántica y funcional completa en turco, y nombres que carecen de equivalentes directos en turco. Sin embargo, esta clasificación se basa exclusivamente en la equivalencia lingüística. Incluso los nombres de las suras que pertenecen a la misma categoría pueden requerir estrategias de traducción diferentes cuando se tienen en cuenta sus dimensiones contextuales y funcionales. En particular, los nombres de las suras que hacen referencia al Día del Juicio Final y aquellos formados por letras inconexas no pueden transmitir plenamente sus capas semánticas y funciones coránicas si se traducen únicamente de acuerdo con sus significados léxicos.

La principal conclusión del estudio es que los nombres de las suras coránicas constituyen una categoría distinta de los nombres propios convencionales. Funcionan no solo como identificadores de suras individuales, sino también como conceptos religiosos específicos del Corán, indicadores funcionales que guían la interpretación de las suras y elementos textuales que establecen relaciones semánticas a lo largo de todo el Corán. En consecuencia, ninguna estrategia de traducción única puede dar cuenta adecuadamente de todos los nombres de las suras coránicas. Cada nombre de sura debe evaluarse individualmente a la luz de su estructura lingüística, su significado contextual, su función y su posición dentro del Corán. Por lo tanto, el estudio concluye que, aunque las teorías sobre la traducción de nombres propios proporcionan un marco teórico importante para analizar los nombres de las suras coránicas, resultan insuficientes cuando se aplican directamente sin tener en cuenta la naturaleza sagrada y multifacética única del Corán. En este sentido, el estudio sostiene que los nombres de las suras del Corán constituyen una categoría distinta dentro de la traducción de nombres propios y, por lo tanto, contribuye a colmar una importante laguna en la bibliografía existente.

Palabras clave: Traducción del Corán; Nombres de las suras; Traducción de nombres propios; Equivalencia; Estudios de traducción .

结构化摘要:

《古兰经》的翻译长期以来一直是神圣文本翻译领域中争议最大的领域之一。纵观历史，诸如《古兰经》翻译的合法性、翻译方法、等值性以及意义传递等问题，在翻译研究和伊斯兰学术界都曾被广泛讨论。随着现代翻译研究的发展，对《古兰经》译本的评价不仅越来越从宗教角度出发，也越来越多地采用科学和以翻译为导向的方法。这一发展极大地促进了对现有译本的系统性评估、翻译问题的识别，以及更适合《古兰经》独特特征的翻译方法的开发。然而，根据伊斯兰教义，《古兰经》是最终的神启，由真主奇迹般地启示给先知穆罕默德，并将被保存至末日审判之日。因此，其多层次的语义结构、修辞组织（*nazm*）、音韵和谐、宗教功能及神圣地位，持续引发关于现代翻译理论在多大程度上可应用于《古兰经》翻译的疑问。

这一讨论不仅涉及《古兰经》经文的翻译，还涉及作为《古兰经》不可分割组成部分的各章名称的翻译。尽管在最早的手抄本中并未写明章名，但后来为便于《穆斯哈夫》（《古兰经》）的编排，并使读者更容易区分各章，章名被纳入其中。此外，先知传统（*哈迪斯*）中提到了许多章名，穆斯林学者们对其起源和性质进行了广泛探讨。核心争议在于这些名称究竟属于“塔乌基菲”（*tawqifi*，即由真主或先知所定）还是“伊吉提哈迪”（*ijtihadi*，即基于学者推论）。主流学术观点认为，广为人知的苏拉名称主要属于塔乌基菲，而部分替代名称则由圣门弟子及后世学者所提出。这表明，苏拉名称不仅是识别标签，更是具有重要解释功能的宗教概念，对理解《古兰经》至关重要。

从语言学角度来看，苏拉名称属于专有名词的范畴。然而在《古兰经》的语境中，它们不仅仅是简单的标识符；它们是与各苏拉主要主题相关联的功能性概念，与经注传统紧密相连，旨在引导读者进行沉思（*tafakkur*）和深入反思（*tadabbur*）。部分章名源自先知之名、动物名称、真主属性或末世论描述；而由孤立字母（*huruf al-muqatta'a*）构成的章名则占据独特地位，尽管它们与《古兰经》的神迹性质相关，但其含义尚未得到最终确立。这些特征使《古兰经》的章名区别于常规专有名词。

多年来，翻译学界普遍认为专有名词不应被翻译。然而，近期学术研究——特别是克里斯蒂安·诺德（Christiane Nord）、西奥·赫尔曼斯（Theo Hermans）和阿尔伯特·维尔梅斯（Albert Vermees）的著作——则主张，具有语义和功能意义的专有名词可通过适当的策略进行翻译。另一方面，彼得·纽马克（Peter Newmark）则认为，在目标语言中已有固定对应词的专有名词，应采用这些惯用形式进行译出。从这一视角来看，由于《古兰经》各章名称显然兼具语义和功能价值，因此也可在专有名词翻译的框架内加以考察。然而，核心问题在于：这些理论能否在不损害《古兰经》文本完整性和独特性的前提下，适用于所有章名。

本研究的主要目标是在专有名词翻译理论的框架内，评估《古兰经》各章名称的土耳其语译本，并确定这些理论在多大程度上适用于《古兰经》各章名称。据此，本研究首先探讨了阿拉伯语及《古兰经》中 *surah* 的概念、学者们关于各章命名的观点，以及专有名词翻译的主要理论方法。随后，讨论了将这些理论应用于《古兰经》章名的可能性与局限性。本研究采用定性研究设计。数据通过文献分析收集，并对古典阿拉伯语词典、《古兰经》研究文献以及翻译学领域的主要理论著作进行了比较考察。研究结果采用描述性分析法进行分析。

文献综述表明，土耳其学术界尚无独立研究直接在专有名词翻译的理论框架内探讨《古兰经》章名的翻译问题。现有研究主要聚焦于章的起源与命名，而专有名词翻译理论在《古兰经》章名中的适用性尚未得到系统研究。因此，本研究旨在建立翻译学与《古兰经》研究之间的理论联系，并填补现有文献中的这一重要空白。

研究结果表明，根据语言等值性，《古兰经》章名可分为四类：已有固定土耳其语对应词的章名、从阿拉伯语借入土耳其语的章名、在土耳其语中无法实现完全语义和功能等值的章名，以及缺乏直接土耳其语对应词的章名。然而，这一分类仅基于语言等价性。即使属于同一类别的章名，在考虑其语境和功能维度时，也可能需要采取不同的翻译策略。特别是，那些指涉“末日审判”的章名以及由“断字”构成的章名，如果仅根据其词汇意义进行翻译，将无法充分传达其《古兰经》特有的语义层次和功能。

本研究的主要结论是：《古兰经》章名构成一个有别于常规专有名词的类别。它们不仅作为各章的标识符，还作为《古兰经》特有的宗教概念、指导章节解读的功能性指示符，以及在整部《古兰经》中建立语义关系的文本要素。因此，没有任何单一的翻译策略能够充分涵盖所有《古兰经》章名。应结合每章名称的语言结构、语境含义、功能及其在《古兰经》中的位置，对其进行个别评估。因此，本研究得出结论：尽管专有名词翻译理论为分析《古兰经》章名提供了重要的理论框架，但若不考虑《古兰经》独特的圣洁性和多层次性质而直接应用这些理论，则难以充分阐释其内涵。就此而言，本研究认为《古兰经》章名在专有名词翻译领域构成一个独特的类别，从而有助于填补现有文献中的一个重要空白。

关键词: 《古兰经》翻译; 章名; 专有名词翻译; 等值; 翻译 研究。

Структурированное резюме:

Перевод Корана на протяжении долгого времени оставался одной из наиболее дискуссионных тем в области перевода священных текстов. На протяжении всей истории такие вопросы, как правомерность перевода Корана, методы перевода, эквивалентность и передача смысла, обсуждались как в рамках переводоведения, так и в исламоведении. С развитием современного переводоведения переводы Корана всё чаще оцениваются не только с религиозной точки зрения, но и с помощью научных и переводческих подходов. Это развитие внесло значительный вклад в систематическую оценку существующих переводов, выявление проблем перевода и разработку подходов, в большей степени соответствующих уникальным особенностям Корана. Тем не менее, согласно исламскому вероучению, Коран является последним божественным откровением, чудесным образом ниспосланным Аллахом пророку Мухаммаду и сохраненным до Судного дня. Следовательно, его многослойная семантическая структура, риторическая организация (*назм*), фонетическая гармония, религиозная функция и сакральный статус по-прежнему вызывают вопросы относительно того, в какой степени современные теории перевода могут быть применены к переводу Корана.

Эта дискуссия касается не только перевода аятов Корана, но и перевода названий сур, которые составляют неотъемлемую часть Корана. Хотя названия сур изначально не записывались в самых ранних рукописях, они были включены в более поздние периоды, чтобы облегчить систематизацию мусхафа и дать читателям возможность легче различать главы. Кроме того, многочисленные названия сур упоминаются в пророческих преданиях (*хадисах*), и мусульманские ученые широко обсуждали их происхождение и природу. Центральным вопросом является то, являются ли эти названия таукифи (определённые Богом или Пророком) или иджитхади (основанные на учёных рассуждениях). Преобладающее мнение учёных заключается в том, что общеизвестные названия сур в основном относятся к категории *таукифи*, тогда как некоторые альтернативные названия были введены сподвижниками и более поздними учёными. Это указывает на то, что названия сур — не просто идентифицирующие обозначения, но и религиозные концепции, выполняющие важные интерпретационные функции в понимании Корана.

С лингвистической точки зрения названия сур относятся к категории собственных имен. Однако в контексте Корана они являются не просто идентификаторами; это функциональные понятия, связанные с основными темами сур, тесно связанные с экзегетической традицией и призванные направлять читателей к созерцанию (*тафаккур*) и глубокому размышлению (*тадаббур*). Некоторые названия сур происходят от имен пророков, названий животных, божественных атрибутов или эсхатологических описаний, тогда как те, что состоят из разрозненных букв (*хуруф аль-мукатта'а*), занимают уникальное положение, поскольку их значение до сих пор окончательно не установлено, несмотря на их связь с чудесным характером Корана. Эти особенности отличают названия сур Корана от обычных собственных имен.

На протяжении многих лет в переводоведении в целом считалось, что имена собственные не следует переводить. Однако более поздние научные исследования, в частности работы Кристиан Норд, Тео Херманса и Альберта Вермеса, доказывают, что имена собственные, несущие семантическое и функциональное значение, могут быть переведены с помощью соответствующих стратегий. Питер Ньюмарк, с другой стороны, предлагает, чтобы имена собственные, имеющие устоявшиеся эквиваленты в языке перевода, передавались с помощью этих условных форм. С этой точки зрения названия сур Корана также можно рассматривать в рамках перевода собственных имен, поскольку они явно обладают как семантической, так и функциональной ценностью. Однако главный вопрос заключается в том, можно ли применять эти теории ко всем названиям сур без ущерба для текстуальной целостности и самобытности Корана.

Основная цель данного исследования заключается в оценке турецкого перевода названий сур Корана в рамках теорий, касающихся перевода собственных имен, а также в определении степени применимости этих теорий к названиям сур Корана. Соответственно, в начале исследования рассматривается понятие *сура* в арабском языке и в Коране, мнения ученых относительно наименования сур, а также основные теоретические подходы к переводу собственных имен. Затем

обсуждаются возможности и ограничения применения этих теорий к названиям сур Корана. Исследование построено по качественному методологическому плану. Сбор данных осуществлялся посредством анализа документов, при этом были сравнительно изучены словари классического арабского языка, литература по коранистике и основные теоретические труды в области переводоведения. Полученные результаты были проанализированы с помощью описательного анализа.

Обзор литературы показывает, что в турецкой науке не было проведено ни одного самостоятельного исследования, в котором бы непосредственно рассматривался перевод названий сур Корана в теоретических рамках перевода собственных имен. Существующие исследования в основном сосредоточены на происхождении и наименовании сур, тогда как применимость теорий перевода собственных имен к названиям сур Корана систематически не изучалась. Соответственно, данное исследование направлено на установление теоретической связи между переводоведением и коранистикой, а также на восполнение существенного пробела в существующей литературе.

Результаты показывают, что названия сур Корана можно классифицировать на четыре категории на основе лингвистической эквивалентности: названия, имеющие устоявшиеся турецкие эквиваленты; названия, заимствованные в турецкий язык из арабского; названия, для которых невозможно достичь полной семантической и функциональной эквивалентности в турецком языке; и названия, не имеющие прямых турецких эквивалентов. Однако данная классификация основана исключительно на лингвистической эквивалентности. Даже названия сур, относящиеся к одной и той же категории, могут требовать различных стратегий перевода с учётом их контекстуальных и функциональных аспектов. В частности, названия сур, относящиеся к Судному дню, и те, которые образованы из разрозненных букв, не могут в полной мере передать свои коранические семантические слои и функции, если их переводить исключительно в соответствии с их лексическими значениями.

Основной вывод исследования заключается в том, что названия сур Корана составляют категорию, отличную от обычных имен собственных. Они функционируют не только как идентификаторы отдельных сур, но и как специфические для Корана религиозные концепции, функциональные индикаторы, направляющие толкование сур, а также текстовые элементы, устанавливающие семантические связи по всему Корану. Следовательно, ни одна единичная стратегия перевода не может адекватно учесть все названия сур Корана. Каждое название суры следует оценивать индивидуально с учетом его лингвистической структуры, контекстуального значения, функции и положения в Коране. Таким образом, в исследовании делается вывод о том, что, хотя теории перевода собственных имен предоставляют важную теоретическую основу для анализа названий сур Корана, их прямое применение без учета уникальной сакральной и многослойной природы Корана является недостаточным. В этом отношении в исследовании утверждается, что названия сур Корана составляют отдельную категорию в рамках перевода собственных имен и, таким образом, способствуют восполнению значительного пробела в существующей литературе.

Ключевые слова: перевод Корана; названия сур; перевод собственных имен; эквивалентность; переводоведение.

संरचित सारांशः

पवित्र ग्रंथ अनुवाद के क्षेत्र में कुरान का अनुवाद लंबे समय से सबसे अधिक विवादास्पद विषयों में से एक रहा है। इतिहास भर में, कुरान के अनुवाद की वैधता, अनुवाद विधियाँ, समतुल्यता और अर्थ हस्तांतरण जैसे मुद्दों पर अनुवाद अध्ययन और इस्लामी विद्वता दोनों में चर्चा की गई है। आधुनिक अनुवाद अध्ययन के विकास के साथ, कुरान के अनुवादों का मूल्यांकन न केवल धार्मिक दृष्टिकोण से बल्कि वैज्ञानिक और अनुवाद-उन्मुख दृष्टिकोणों से भी किया जाने लगा है।

इस विकास ने मौजूदा अनुवादों के व्यवस्थित मूल्यांकन, अनुवाद संबंधी समस्याओं की पहचान, और कुरान की अनूठी विशेषताओं के लिए बेहतर अनुकूल दृष्टिकोणों के विकास में महत्वपूर्ण योगदान दिया है। फिर भी, इस्लामी विश्वास के अनुसार, कुरान अंतिम दैवीक प्रकटीकरण है, जो ईश्वर द्वारा पैगंबर मुहम्मद को चमत्कारिक रूप से प्रकट किया गया था और जिसे कयामत के दिन तक संरक्षित रखा गया है।

परिणामस्वरूप, इसकी बहु-स्तरीय अर्थ-संरचना, अलंकारिक संगठन (नज़्म), ध्वन्यात्मक सामंजस्य, धार्मिक कार्य, और पवित्र दर्जा इस बात पर प्रश्न खड़ा करते रहते हैं कि आधुनिक अनुवाद सिद्धांतों को कुरान के अनुवाद पर किस हद तक लागू किया जा सकता है।

यह चर्चा न केवल कुरान की आयतों के अनुवाद से संबंधित है, बल्कि सूराओं के नामों के अनुवाद से भी संबंधित है, जो कुरान का एक अभिन्न अंग हैं।

हालांकि सबसे शुरुआती पांडुलिपियों में सूरा के नाम मूल रूप से लिखे नहीं गए थे, उन्हें बाद के काल में मुसहफ़ के संगठन को सुविधाजनक बनाने और पाठकों को अध्यायों को अधिक आसानी से अलग करने में सक्षम बनाने के लिए शामिल किया गया था। इसके अलावा, कई सूरा के नाम पैगंबर की परंपराओं (हदीस) में उल्लेखित हैं, और मुस्लिम विद्वानों ने उनकी उत्पत्ति और प्रकृति पर विस्तार से बहस की है। मुख्य मुद्दा यह रहा है कि क्या ये नाम तवकीफी (ईश्वरीय या पैगंबर द्वारा निर्धारित) हैं या इजतिहादी (विद्वान तर्क पर आधारित)। प्रचलित विद्वान राय यह है कि आम तौर पर जाने जाने वाले सूरा के नाम मुख्य रूप से तवकीफी हैं, जबकि कुछ वैकल्पिक नाम साथियों और बाद के विद्वानों द्वारा पेश किए गए थे। यह दर्शाता है कि सूरा के नाम केवल पहचान करने वाले लेबल नहीं हैं, बल्कि धार्मिक अवधारणाएँ भी हैं जो कुरान को समझने में महत्वपूर्ण व्याख्यात्मक कार्य करती हैं।

भाषाई दृष्टिकोण से, सूरा के नाम विशेष नामों की श्रेणी में आते हैं। हालाँकि, कुरानिक संदर्भ में, वे केवल पहचानकर्ताओं से कहीं बढ़कर हैं; वे सूरा के मुख्य विषयों से जुड़े कार्यात्मक अवधारणाएँ हैं, व्याख्यात्मक परंपरा से घनिष्ठ रूप से जुड़ी हुई हैं, और उनका उद्देश्य पाठकों को चिंतन (तफ़क्कुर) और गहरे मनन (तदब्बुर) की ओर मार्गदर्शन करना है। कुछ सूरा के नाम पैगंबरों, जानवरों, दैवीय गुणों, या अंतिम समय के वर्णनों के नामों से लिए गए हैं, जबकि पृथक अक्षरों (हुरूफ़ अल-मुक्ता'अ) से बने नाम एक अनूठी स्थिति रखते हैं क्योंकि उनके अर्थ निश्चित रूप से स्थापित नहीं हुए हैं, भले ही उनका कुरान की चमत्कारी प्रकृति से संबंध है। ये विशेषताएँ कुरान की सूरा के नामों को पारंपरिक विशेष नामों से अलग करती हैं।

कई वर्षों तक, अनुवाद अध्ययन (Translation Studies) ने आम तौर पर यह माना कि विशेष नामों का अनुवाद नहीं किया जाना चाहिए। हालाँकि, हाल के विद्वानों के कार्यों, विशेष रूप से क्रिश्चियन नॉर्ड, थियो हर्मन्स और अल्बर्ट वर्म्स के कार्यों ने यह तर्क दिया है कि जिन विशेष नामों का अर्थपूर्ण और कार्यात्मक महत्व है, उनका उपयुक्त रणनीतियों के माध्यम से अनुवाद किया जा सकता है। दूसरी ओर, पीटर न्यूमार्क का सुझाव है कि लक्ष्य भाषा में स्थापित समकक्षों वाले विशेष नामों का अनुवाद उन्हीं पारंपरिक रूपों के माध्यम से किया जाना चाहिए। इस दृष्टिकोण से, कुरानिक सूरा के नामों की जांच उचित-नाम अनुवाद के ढांचे के भीतर भी की जा सकती है, क्योंकि उनमें स्पष्ट रूप से अर्थपूर्ण और कार्यात्मक दोनों मूल्य हैं। हालाँकि, केंद्रीय प्रश्न यह है कि क्या इन सिद्धांतों को कुरान की पाठ्य अखंडता और विशिष्ट प्रकृति से समझौता किए बिना सभी सूरा के नामों पर लागू किया जा सकता है।

इस अध्ययन का प्राथमिक उद्देश्य उपयुक्त नामों के अनुवाद से संबंधित सिद्धांतों के ढांचे के भीतर कुरानिक सूरा नामों के तुर्की अनुवाद का मूल्यांकन करना और यह निर्धारित करना है कि ये सिद्धांत कुरानिक सूरा नामों पर किस हद तक लागू होते हैं। तदनुसार, यह अध्ययन पहले अरबी और कुरान में सूरा की अवधारणा, सूराओं के नामकरण के संबंध में विद्वानों के विचारों, और उपयुक्त नामों के अनुवाद के प्रमुख सैद्धांतिक दृष्टिकोणों की जांच करता है।

इसके बाद, इन सिद्धांतों को कुरान की सूराओं के नामों पर लागू करने की संभावनाओं और सीमाओं पर चर्चा की गई है। यह शोध गुणात्मक डिजाइन अपनाता है। दस्तावेज़ विश्लेषण के माध्यम से डेटा एकत्र किया गया, जबकि शास्त्रीय अरबी शब्दकोशों, कुरानिक अध्ययन साहित्य, और अनुवाद अध्ययन (Translation Studies) में प्रमुख सैद्धांतिक कृतियों की तुलनात्मक रूप से जांच की गई। निष्कर्षों का विश्लेषण वर्णनात्मक विश्लेषण का उपयोग करके किया गया।

साहित्य समीक्षा से पता चलता है कि तुर्की विद्वता में किसी भी स्वतंत्र अध्ययन ने विशेष-नाम अनुवाद के सैद्धांतिक ढांचे के भीतर कुरान की सूराओं के नामों के अनुवाद की सीधे तौर पर जांच नहीं की है। मौजूदा अध्ययन मुख्य रूप से सूराओं की उत्पत्ति और नामकरण पर केंद्रित रहे हैं, जबकि कुरान की सूराओं के नामों पर विशेष-नाम अनुवाद सिद्धांतों की प्रयोज्यता की व्यवस्थित रूप से जांच नहीं की गई है।

तदनुसार, यह अध्ययन अनुवाद अध्ययन और कुरानिक अध्ययन के बीच एक सैद्धांतिक संबंध स्थापित करने और मौजूदा साहित्य में एक महत्वपूर्ण अंतराल को संबोधित करने का प्रयास करता है।

निष्कर्ष दर्शाते हैं कि कुरानिक सूरा नामों को भाषाई समतुल्यता के आधार पर चार श्रेणियों में वर्गीकृत किया जा सकता है: ऐसे नाम जिनके तुर्की समकक्ष स्थापित हो चुके हैं, ऐसे नाम जो अरबी से तुर्की में उधार लिए गए हैं, ऐसे नाम

jinin için türkiyede tam anlamıyla ve işlevsel olarak kullanılması mümkün değildir ve bu nedenle bu tür isimlerin kullanılması uygun değildir.

halihazırda, bu tür isimlerin kullanılması sadece dilbilimsel bir sorundur. dilbilimsel olarak, bu tür isimlerin kullanılması mümkün değildir ve bu nedenle bu tür isimlerin kullanılması uygun değildir.

araştırma, bu tür isimlerin kullanılması sadece dilbilimsel bir sorundur. dilbilimsel olarak, bu tür isimlerin kullanılması mümkün değildir ve bu nedenle bu tür isimlerin kullanılması uygun değildir.

bu tür isimlerin kullanılması sadece dilbilimsel bir sorundur. dilbilimsel olarak, bu tür isimlerin kullanılması mümkün değildir ve bu nedenle bu tür isimlerin kullanılması uygun değildir.

not: kuranın türkiyede tam anlamıyla ve işlevsel olarak kullanılması mümkün değildir ve bu nedenle bu tür isimlerin kullanılması uygun değildir.

Yapılandırılmış Özet:

Kur'an tercümesi, kutsal metin çevirileri içerisinde en fazla tartışılan alanlardan biri olup tarih boyunca çevirinin meşruiyeti, yöntemi, eşdeğerlik düzeyi ve anlam aktarımı gibi birçok mesele çeviribilim ve İslamî ilimler çerçevesinde ele alınmıştır. Özellikle modern çeviribilimin gelişmesiyle birlikte Kur'an tercümeleri yalnızca dinî bakış açısıyla değil, aynı zamanda bilimsel ölçütler doğrultusunda değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu gelişme, mevcut tercümelerin sistematik biçimde incelenmesine, çeviri sorunlarının belirlenmesine ve Kur'an'ın kendine özgü yapısına uygun yöntemlerin geliştirilmesine önemli katkılar sağlamıştır. Bununla birlikte Kur'an, Müslüman inancına göre Allah tarafından Hz. Muhammed'e vahyedilen son ilahî mucize bir hitap ve kıyamete kadar korunacağı bildirilen kutsal bir metindir. Dolayısıyla Kur'an'ın çok katmanlı semantik yapısı, nazmı, ses düzeni, dinî işlevi ve kutsallığı dikkate alındığında, modern çeviri kuramlarının Kur'an'a ne ölçüde uygulanabileceği tartışılmaya devam etmektedir.

Bu tartışma yalnızca ayetlerin tercümesini değil, Kur'an'ın ayrılmaz bir parçası olan sûre adlarını da kapsamaktadır. Sûre adları ilk mushaflarda yazılı olarak yer almamış olmakla birlikte, daha sonraki dönemlerde özellikle mushafların düzenlenmesi ve okuyucuların sûreleri kolayca ayırt edebilmesi amacıyla yazıya geçirilmiştir. Bunun yanında birçok sûre adı hadislerde zikredilmiş, İslam âlimleri tarafından isimlerin kaynağı ve mahiyeti üzerine kapsamlı tartışmalar yapılmıştır. Bu tartışmaların merkezinde sûre adlarının tevki¹ mi yoksa icthâdî² mi olduğu meselesi yer almaktadır. Genel kabul gören görüşe göre yaygın olarak kullanılan sûre adlarının önemli bir kısmı tevkiî nitelik taşımakta, bazı alternatif adların ise sahabe ve sonraki dönem âlimleri tarafından kullanıldığı kabul edilmektedir. Bu durum, sûre adlarının dinî ve tefsirî açıdan özel bir konuma sahip olduğunu göstermektedir.

Dilbilimsel açıdan sûre adları özel adlar kategorisinde değerlendirilmektedir. Ancak Kur'an bağlamında bu adlar, yalnızca belirli sûreleri tanımlayan göstergeler olmayıp sûrelerin ana temasıyla ilişkili, tefsir geleneğiyle bağlantılı ve okuyucuyu tefekkür ile tedebbüre yönlendiren işlevsel kavramlardır. Bir kısmı peygamber adlarından, bir kısmı hayvan adlarından, ilahî sıfatlardan veya kıyamet tasvirlerinden oluşurken,

¹ Tevkiî: Sûre adlarının vahye veya Hz. Peygamber'in (sav) bildirimine dayandığını ifade eden görüştür.

² İctihâdî: Sûre adlarının sahabe veya sonraki dönem âlimlerinin icthâdıyla belirlendiğini kabul eden görüştür.

hurûf-ı mukattaa ile adlandırılan sûreler ise anlamları kesin olarak açıklanamayan, buna karşılık Kur'ân'ın i'câzına işaret eden özel bir konuma sahiptir. Bu özellikleri sebebiyle sûre adları, klasik özel adlardan farklı bir yapı sergilemektedir.

Çeviribilimde uzun yıllar boyunca özel adların çevrilmemesi gerektiği görüşü hâkim olmuşsa da, daha sonraki çalışmalarda özellikle Christiane Nord, Theo Hermans ve Albert Vermees gibi araştırmacılar, anlam ve işlev taşıyan özel adların uygun stratejilerle çevrilebileceğini savunmuşlardır. Peter Newmark ise hedef dilde yerleşik karşılığı bulunan adların bu karşılıklarla aktarılabilirliğini belirtmiştir. Bu yaklaşımlar dikkate alındığında, Kur'ân sûre adlarının da anlam ve işlev taşıyan özel adlar olmaları sebebiyle çeviribilim açısından değerlendirilmesi mümkün görünmektedir. Bununla birlikte temel problem, bu kuramların Kur'ân sûre adlarının tamamına uygulanıp uygulanamayacağı ve uygulanması hâlinde Kur'ân'ın bütüncül yapısının ne ölçüde korunabileceğidir.

Bu çalışmanın temel amacı, Kur'ân sûre adlarının Türkçeye aktarımını çeviribilimde özel adların çevirisine ilişkin kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirmek ve söz konusu kuramların Kur'ân sûre adlarının tercümesine ne ölçüde uygulanabileceğini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda araştırmada, sûre kavramının Arap dilindeki ve Kur'ân'daki anlamı, sûre adlarının isimlendirilmesine ilişkin görüşler ve özel ad çevirisine yönelik kuramsal yaklaşımlar birlikte ele alınmış, bu teorik çerçevenin Kur'ân sûre adlarının çevirisine sağladığı imkânlar ve sınırları tartışılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı esas alınarak yürütülmüştür. Veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmış; klasik Arapça sözlükler, Kur'ân ilimleri literatürü ve çeviribilim alanındaki temel kuramsal çalışmalar karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular ise betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Literatür incelemesi sonucunda, Türkçe literatürde Kur'ân sûre adlarının çevirisini doğrudan çeviribilimde özel ad çevirisi kuramları bağlamında ele alan müstakil bir çalışmaya rastlanmamıştır. Mevcut çalışmaların büyük ölçüde sûre adlarının kökeni ve isimlendirilmesi üzerinde yoğunlaştığı, buna karşılık özel ad çevirisine ilişkin kuramsal yaklaşımların Kur'ân sûre adlarına uygulanabilirliğini sistematik biçimde inceleyen bir araştırmanın bulunmadığı görülmüştür. Bu yönüyle çalışma, Kur'ân sûre adlarını çeviribilim açısından ele alarak özel ad çevirisi kuramları ile Kur'ân araştırmaları arasında kuramsal bir ilişki kurmayı amaçlamakta ve ilgili literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Araştırma sonucunda, Kur'ân sûre adlarının dilsel eşdeğerlik bakımından dört temel grupta değerlendirilebileceği tespit edilmiştir. Bunlar; Türkçede yerleşik karşılığı bulunan sûre adları, Türkçeye Arapçadan alıntı olarak geçmiş sûre adları, Türkçede tam anlamsal ve işlevsel eşdeğerliği sağlanamayan sûre adları ve Türkçede doğrudan karşılığı bulunmayan sûre adlarıdır. Bununla birlikte bu sınıflandırmanın yalnızca dilsel eşdeğerliği esas aldığı, bağlamsal ve işlevsel bakımdan aynı grup içerisinde yer alan sûre adlarının dahi farklı çeviri stratejileri gerektirdiği görülmüştür. Özellikle kıyamet gününü ifade eden sûre adları ile hurûf-ı mukattaa sûreleri, sözlük anlamlarıyla aktarılmaları hâlinde Kur'ân bağlamındaki anlam katmanlarını ve işlevlerini tam olarak yansıtamamaktadır.

Çalışmanın ulaştığı en önemli sonuç, Kur'ân sûre adlarının klasik özel adlardan farklı bir kategori oluşturduğudur. Bu adlar yalnızca belirli sûreleri tanımlayan isimler değil, aynı zamanda Kur'ân'a özgü dinî kavramlar, sûrelerin anlam dünyasını yönlendiren işlevsel göstergeler ve Kur'ân bütünlüğü içerisinde semantik ilişkiler kuran metinsel unsurlardır. Bu sebeple Kur'ân sûre adlarının tercümesinde tek bir çeviri stratejisinin benimsenmesi mümkün değildir. Her sûre adı, dilsel yapısı, bağlamsal anlamı, işlevi ve Kur'ân'daki konumu dikkate alınarak ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Sonuç olarak çalışma, özel ad çeviri kuramlarının Kur'ân sûre adlarının değerlendirilmesinde önemli bir teorik zemin sunduğunu, ancak Kur'ân'ın kendine özgü kutsal ve çok katmanlı yapısı sebebiyle bu kuramların doğrudan uygulanmasının yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma, Kur'ân sûre adlarının çeviribilimde ele alınan klasik özel adlardan farklı bir kategori oluşturduğunu ortaya koyarak literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân tercümesi, sûre adları, özel ad çevirisi, eşdeğerlik, çeviribilim

www.turkishstudies.net/religion**Turkish Studies - Comparative Religious Studies**

eISSN: 2667-5544

Translating Qur'anic Surah Names into Turkish: A Study within the Framework of Proper Name Translation Theories

Introduction

Examining Qur'ān translations within the framework of Translation Studies not only enables translation products to be evaluated through scientific methods but also reveals the extent to which translation theories developed in the West can be applied to the translation of sacred texts. In this respect, Qur'ān translations provide a broad field of research that can be investigated from various perspectives, ranging from the smallest linguistic units, such as letters and particles, to words, phrases, sentences, and discourse.

Before evaluating Qur'ān translations, however, it is essential to determine the nature of the source text accurately. The Qur'ān is not merely a historical or literary text; according to Islamic belief, it is the final revelation of God, a source of guidance for Muslims, a text of worship, and a spiritual authority. Furthermore, in Islamic thought, it is regarded as the greatest miracle attesting to the existence of God and the truthfulness of the Prophet Muhammad. Consequently, just as the Qur'ān as a whole deserves careful examination, each of its constituent elements should likewise be studied individually.

Translating the Qur'ān is undoubtedly a highly challenging task. Nevertheless, for Muslims who do not know Arabic, being unable to understand the Qur'ān at all constitutes an even greater problem. The primary purpose of Qur'ān translation is to make the divine message comprehensible to its readers, enabling them to live according to its guidance, benefit from its admonitions, understand its religious rulings, and engage, as far as possible, in *tadabbur* (deep reflection) and *tafakkur* (contemplation). Although these objectives can be realized most fully through the original Arabic text, non-Arabic speakers should not be deprived of the opportunity to reflect upon the Qur'ān through translation.

One of the relatively neglected issues in Qur'ān translation is the rendering of *sūrah* names into Turkish. In translation practice, proper names are often preserved in their original forms, whereas in some cases their meanings are translated. Translation Studies offers different approaches to this issue. In particular, Peter Newmark and Christiane Nord have proposed distinct criteria for the translation of proper names. Building upon these theoretical perspectives, the present study examines whether Qur'ānic *sūrah* names should be translated and, if so, according to which principles. To this end, the study first discusses the meaning of the term *sūrah*, the historical emergence of *sūrah* names within the Islamic tradition, their naming conventions, meanings, functions, and semantic categories. It then evaluates these issues from the perspective of Translation Studies.

A review of the Turkish literature indicates that there is no independent study addressing the translation of Qur'ānic *sūrah* names from the perspective of Translation Studies. In the Arabic

literature, Selîme Kolelellî (2017) examined the French and Spanish translations of selected sūrah names, while Nadâ S'eydî and Delîle Hleyfî (2022) evaluated the French translation of surah names within the framework of domestication and foreignization strategies. In the Turkish literature, Yahya Arslan's *Sûrelerin İsimlendirilmesi Meselesi Üzerine Analitik Bir Değerlendirme* (2024) investigates the naming criteria of sūrahs. Ali Akpınar's *Kur'ân Surelerinin İsimlerine Dair Yazılmış Mensûr ve Manzûm Eserler ve Manzûm Bir Örnek* (2009) examines the origins of sūrah names and introduces prose and poetic works composed for teaching them. İdris Söylemez's *Ubeyd Dede ve Kur'ân Sûrelerinin İsimlerine Dair Farsça Manzum Eseri* (2024) analyzes Ubeyd Dede's work and highlights the *Suver al-Qur'an* tradition in Ottoman and Persian literature. Muhammet Ali Duran's *Yazma Mushaflarda Sûre İsimleri: Süleymaniye Kütüphanesi Örneği* (2015) investigates more than eight hundred manuscript copies of the Qur'ân, revealing the historical development, variant forms, and diversity of sūrah names.

These studies demonstrate the significance attributed to sūrah names throughout the history of Turkish and Islamic culture. However, a systematic investigation into how sūrah names should be evaluated from the perspective of Translation Studies and according to which principles they should be translated into Turkish has not yet been conducted. This study aims to fill this gap by evaluating Qur'anic sūrah names in the light of translation theories and by offering a new perspective on discussions concerning Qur'ân translation. The research adopts a qualitative research design. The data were collected through document analysis and analyzed using descriptive analysis.

The Concept of Sūrah in the Qur'an and the Nature of Sūrah Names

In Turkish, the term *sūrah* is one of the religious terms borrowed from Arabic. The *Dictionary of the Turkish Language Association* defines a *sūrah* as “each of the one hundred and fourteen chapters of the Holy Qur'an” (*Türkçe Sözlük*, 2022). In Arabic lexicographical sources, however, different opinions have been put forward regarding the etymology of the word *sūrah* (سُورَة). In this context, the term has been associated with different lexical forms and roots, including *sūr* (سُور), *su'rah* (سُورَة), and *sawrah* (سُورَة).

In Arabic, *sawrah* (سُورَة) denotes meanings such as “intensity,” “elevation,” “impetuosity,” “anger,” and “strength” (Ibn Manẓūr, 1980, p. 2146). By contrast, *su'rah* (سُورَة) signifies “a portion” or “a remaining part,” whereas *sūr* (سُور) refers to “a city wall,” “a rampart,” “an elevated position,” “honour,” or “high rank” (Ibn Manẓūr, 1980, p. 2148). This semantic diversity has led classical Arab linguists to question why the divisions of the Qur'an came to be designated as *sūrahs* rather than by more general terms such as *qism* (section) or *faṣl* (chapter), and they consequently proposed various explanations for the origin of the term.

According to the views recorded in *Lisān al-'Arab*, Ibn Sīda associated the word *sūrah* with *sūr* (“wall” or “elevated place”), interpreting the Qur'anic sūrahs as successive levels or ranks of elevated status. He also reports another opinion that the original form of the word was *su'rah* (سُورَة), containing a hamzah, meaning “a portion,” from which it came to denote a section of the Qur'an. According to this view, the hamzah was subsequently omitted over time for ease of pronunciation (Ibn Manẓūr, 1980, p. 2147).

Abū 'Ubaydah, on the other hand, derives the term *sūrah* from *sūr* (“city wall”) and likens the divisions of the Qur'an to the distinct sections of a city wall. Abū al-Haytham rejects this interpretation, arguing that a Qur'anic sūrah is an independent unit with a clearly defined beginning and end and, therefore, should not be regarded as deriving from the same root as *sūr* (“city wall”). He further supports his argument by referring to the opinion of the Kūfan grammarians, who distinguished the two words on morphological grounds: the plural of Qur'anic *sūrah* is *suwar* (سُور), whereas the plural of *sūr* (“city wall”) is *sūr* (سُور). According to Abū al-Haytham, this difference in plural forms constitutes evidence that the two terms have different etymological origins (Ibn Manẓūr, 1980, p. 2147).

In conclusion, a *sūrah* is a proper designation for a distinct unit of the Qur'an consisting of revealed verses. The fact that this term is not commonly employed in Arabic to refer to other types of textual divisions or classifications indicates that it gradually developed into a technical term specific to the Qur'an.

The Holy Qur'an consists of 114 *sūrahs*. These chapters differ not only in terms of their subject matter but also with respect to their naming conventions. While some *sūrahs* derive their names from a narrative, concept, or event contained within them, others are named after the *ḥurūf al-muqaṭṭa'a* (disconnected letters), and various explanations have been proposed regarding the wisdom underlying these names.

Regarding the origin of *sūrah* names, Muslim scholars have generally advanced two main views. According to the first, all *sūrah* names are *tawqīfī*, that is, divinely sanctioned and designated by the Prophet Muḥammad. The second view maintains that while some *sūrah* names are *tawqīfī*, others emerged through the *ijtihād* (independent reasoning) of the Companions (al-Dūsarī, 1426 AH, pp. 75–77). Proponents of the *tawqīfī* view cite the Prophet's explicit use of *sūrah* names in numerous hadiths as the principal evidence supporting their position.

Those who argue that some *sūrah* names originated with the Companions base their view primarily on the existence of multiple names for certain *sūrahs*. For example, *Sūrat al-Fātiḥah* is known by several names, including *Umm al-Kitāb*, *Fātiḥat al-Kitāb*, and *al-Sab' al-Mathānī*, which are regarded as key evidence for this position. Moreover, whereas some *sūrah* names are explicitly attested in the Sunnah, no such reports exist for others (al-Dūsarī, 1426 AH, p. 76). Likewise, al-Zarkashī and al-Suyūṭī maintain that the well-known and widely accepted names, such as *al-Fātiḥah*, *al-Baqarah*, *Āl 'Imrān*, and *al-Nās*, are *tawqīfī*, whereas some of the remaining names may have been introduced by the Companions (al-Dūsarī, 1426 AH, p. 77).

Another issue discussed in relation to *sūrah* names concerns whether the word *sūrah* itself should accompany the name when referring to a chapter of the Qur'an. On the basis of a narration regarded as weak in terms of its chain of transmission, some scholars considered expressions such as *Sūrat al-Baqarah* or *Sūrat Āl 'Imrān* to be inappropriate (al-Dūsarī, 1426 AH, p. 82). The majority of scholars, however, regarded this usage as permissible because the Prophet himself referred to *sūrahs* in numerous authentic hadiths using expressions such as *Sūrat al-Baqarah* and *Sūrat Āl 'Imrān* (al-Dūsarī, 1426 AH, pp. 80–81).

Different criteria appear to have been adopted in the naming of the *sūrahs*. In the Arabic naming tradition, individuals and objects are generally named after their most distinctive characteristic. Similarly, Qur'anic *sūrahs* have, in most cases, been named after the most prominent narrative, the most significant event, or the most frequently recurring word contained within them (al-Dūsarī, 1426 AH, p. 78). However, in his analytical study of *sūrah* names, Yahya Arslan demonstrates that these naming criteria are not applied uniformly to all *sūrahs* (Arslan, 2024, p. 98). In particular, although twenty-nine *sūrahs* begin with the *ḥurūf al-muqaṭṭa'a* (disconnected letters), only four of them are named after these letters, whereas the remaining twenty-five are named according to different criteria (Arslan, 2024, p. 98). This finding suggests that the naming of *sūrahs* cannot be explained solely by formal or structural considerations and that each *sūrah* should be evaluated within its own textual and thematic context. Accordingly, *sūrah* names may be regarded as semantic layers that contribute to the Qur'an's dimensions of *tafakkur* (contemplation) and *tadabbur* (deep reflection).

The names of the Qur'anic *sūrahs*, as they appear in Arabic and Turkish copies of the Qur'an, may be classified from various perspectives. In the present study, they are functionally classified according to their semantic fields as follows (al-Laylī, 2021, pp. 389–390):

1. Semantic field of names denoting divine power (creation and universal beings): *al-An‘ām*, *al-Ra‘d*, *al-Nahl*, *al-Naml*, *al-‘Ankabūt*, *al-Şāffāt*, *Fuşşilat*, *al-Najm*, *al-Qamar*, *al-Ĥadīd*, *al-Jinn*, *al-Insān*, *al-Shams*, *al-Tīn*, *al-‘Alaq*, *al-Burūj*, *al-Ṭāriq*, *al-Balad*, *al-Fīl*, *al-Falaq*, and *al-Nās*.
2. Semantic field of names denoting time: *al-Fajr*, *al-Layl*, *al-Ḍuĥā*, *al-Qadr* (*Laylat al-Qadr*), and *al-‘Aşr*.
3. Semantic field of names denoting miracles: *al-Baqarah*, *al-Mā‘idah*, *al-Isrā’*, and *al-Dukhān*.
4. Semantic field of names denoting the Beautiful Names of Allah: *al-Nūr*, *Fāṭir*, *Ghāfir*, *al-Raĥmān*, *al-Mulk*, *al-A‘lā*, and *al-Ikhlāş*. Since it refers to the oneness of God, *al-Aĥad* may also be included in this category.
5. Semantic field of proper names referring to prophets and righteous individuals: *Āl ‘Imrān*, *Y nus*, *H d*, *Y suf*, *Ibr h m*, *Maryam*, *al-Anbiy *, *Luqm n*, *Muĥammad*, and *N ĥ*. *Al-Muzzammil* and *al-Muddaththir* are likewise included because they constitute epithets of the Prophet Muĥammad. *‘Abasa* may also be considered within this category.
6. Semantic field of names denoting acts of worship and obedience: *al-F tiĥah*, *al-Anf l*, *al-Tawbah*, *al-Ĥajj*, *al-Furq n* (as it distinguishes truth from falsehood), *al-Sajdah*, *al-Şaff* (because of its association with jih d), *al-Jumu‘ah*, *al-‘ diy t* (jih d), and *al-M  n* (zak t).
7. Semantic field of names denoting narratives: *al-Hijr* (the people of ‘ d), *al-Kahf*, *al-Qaşaş*, *Saba’*, and *al-Aĥq f* (the people of ‘ d).
8. Semantic field of names denoting the Day of Resurrection: *al-Zumar*, *al-J thiyah*, *al-Dh riy t*, *al-T r*, *al-W qi‘ah*, *al-Tagh bun*, *al-H qqah*, *al-M  rij*, *al-Qiy mah*, *al-Mursal t*, *al-Naba’*, *al-N zi‘ t*, *al-Takw r*, *al-Inf  r*, *al-Inshiq q*, *al-Gh shiyah*, *al-Bayyinah*, *al-Zalzalah*, *al-Q ri‘ah*, *al-Tak  thur*, and *al-Masad* (because it refers to the punishment of Ab  Lahab and his wife in the Hereafter).
9. Semantic field of names denoting human groups or types: *al-Nis *, *al-A‘r f*, *al-Mu‘min n*, *al-Shu‘ar *, *al-R m*, *al-Aĥz b*, *al-Sh r *, and *al-Muj dilah* (because they contain rulings concerning human beings); *al-Ĥashr* (because it relates to the exile of the Ban  Na  r and refers to various human groups such as the *Muĥ jir n*, *An  r*, *Muslims*, and *Mun fiq n*); *al-Mumta hanah* (because it concerns the testing of emigrant women); *al-Mun fiq n*, *al-Mu aff  n*, *al-Humazah*, *Quraysh*, and *al-K fir n*.
10. Semantic field of names denoting legal rulings: *al- al q* and *al-T hr m*.
11. Semantic field of s rah names denoting divine support and assistance granted to the Prophet Muĥammad: *al-Fath*, *al-Hujur t*, *al-Qalam*, *al-Inshir ĥ*, *al-Kawthar*, and *al-Naşr*.
12. Semantic field of s rah names derived from the disconnected letters (*ĥur f al-muq   a‘a*): * l H *, *Y  S n*, *  d*, and *Q f*.

This classification demonstrates that Qur’anic s rah names are not merely descriptive labels; rather, they are proper names that carry semantic and functional significance and, in some cases, convey meanings that cannot be explained directly or exhaustively. Consequently, they raise the question of how theoretical approaches to the translation of proper names within Translation Studies may be applied to Qur’anic s rah names and to what extent these approaches are adequate for rendering such names into Turkish.

Sūrah Names from the Perspective of Translation Studies

In Translation Studies, proper names are generally classified into various categories, including personal names, place names, institutional names, and commercial names. These names typically occur within the body of a text or as titles of literary works and may consist of either a single lexical item (e.g., *Ali*) or multiple lexical items (e.g., *Afyonkarahisar*). Although Qur'anic sūrah names are linguistically regarded as proper names, they differ from conventional proper names in that they do not occur within the text itself but appear as titles at the beginning of each sūrah.

Moreover, sūrah names serve not only as identifying titles but also carry semantic and functional meanings related to the content of the respective sūrahs. However, these meanings and functions cannot always be inferred directly from the lexical meaning of the name itself. Rather, the semantic layers associated with sūrah names become more apparent through the exegetical tradition (*tafsīr*), *tadabbur* (deep reflection upon the Qur'an), and the interpretations offered by Muslim scholars. For instance, Sūrat al-Baqarah derives its name from the narrative of the cow concerning the Children of Israel. Nevertheless, this narrative does not constitute the principal theme of the sūrah, whose subject matter encompasses much broader issues, including faith, devotion to God, belief in the unseen, legal rulings, and human responsibility ('Arafāt, 2018, p. 29). This illustrates that, although sūrah names often refer to a particular event or concept, they do not by themselves represent the full semantic scope of the respective sūrahs.

Peter Newmark argues that, as a general principle, proper names should not be translated but should instead be transferred in their original source-language form (Newmark, 1988, p. 214). The principal rationale for this view is that proper names generally do not perform a direct semantic function; rather, their primary role is referential. Newmark nevertheless acknowledges exceptions to this principle in cases where established and widely accepted equivalents already exist in the target language. The names of prophets, monarchs, popes, and certain historical figures constitute typical examples of such exceptions (Newmark, 1988, p. 214). From the perspective of Qur'anic sūrah names, this approach suggests that sūrahs bearing the names of prophets—such as *Yūsuf*, *Nūḥ*, and *Ibrāhīm*—may appropriately be rendered by their conventional Turkish equivalents, as these names are already well established in Turkish religious usage.

Newmark further argues that in literary texts, proper names may serve not only an identifying function but may also carry metaphorical, allusive, or symbolic meanings. In such cases, he maintains that proper names may, where appropriate, be translated (Newmark, 1988, p. 215). With regard to commercial names, he recommends that they should, as a rule, be retained in their original form, although explanatory additions may be provided when they are unlikely to be understood by target-language readers (Newmark, 1988, p. 216). As for geographical names, he advocates the use of established and widely accepted equivalents in the target language whenever such forms exist (Newmark, 1988, p. 216).

Christiane Nord, by contrast, challenges the widespread assumption that “proper names are untranslatable,” emphasizing that translation is not merely the transfer of words but also a process of linguistic and cultural mediation (Nord, 2003, pp. 182–183). According to Nord, translation practice demonstrates that proper names may be rendered through various procedures, including direct transfer, adaptation, domestication, or transformation. This diversity of practice indicates that the claim that “proper names cannot be translated” should not be regarded as absolute (Nord, 2003, p. 182).

Unlike Newmark, Nord bases her approach not on the question of whether a proper name should be translated, but rather on the function that the proper name performs within the text. In her view, the function of a proper name is not limited to identifying a person or an object; it may also evoke cultural, historical, and social associations (Nord, 2003, pp. 183–184). Qur'anic sūrah names

likewise exhibit such functions. For example, *Sūrat Quraysh* alludes to the Quraysh, the most influential tribe of Mecca, thereby reflecting a specific historical and socio-cultural background, whereas *Sūrat al-Aḥqāf* refers to a geographical region traditionally associated with the people of 'Ād (Ibn Manẓūr, 1980, p. 939). Similarly, *Sūrat al-An'ām* refers to domesticated livestock—such as camels, cattle, and sheep—which occupied a central place in the daily life and economic structure of pre-Islamic Arab society (Ibn Manẓūr, 1980, p. 4482). These examples demonstrate that Qur'anic sūrah names are not merely descriptive proper names but also embody distinct cultural and historical connotations.

Nord argues that there is no single method for translating proper names and that translation decisions should be determined by the function of the name within the text. Accordingly, if a proper name carries a significant semantic or functional load, this meaning should be conveyed to the target language or compensated for through appropriate translation techniques. Conversely, when the primary function of the name is to preserve a particular cultural identity or serve as a cultural marker, retaining its source-language form is generally the more appropriate solution (Nord, 2003, pp. 184–185).

When these approaches are applied to Qur'anic sūrah names, it becomes evident that every sūrah name performs a specific function. Moreover, the majority of these names also possess a clear semantic content. Although the sūrahs named after the *ḥurūf al-muqaṭṭa'a* (disconnected letters) may initially appear to lack identifiable meanings, they nevertheless fulfill an important function by pointing to the Qur'an's inimitability (*i'jāz*) and inviting the reader to engage in *tafakkur* (contemplation) and *tadabbur* (deep reflection).

Nevertheless, Nord's functional approach should not be interpreted as implying that all Qur'anic sūrah names can or should be translated directly. Some sūrah names carry profound religious and cultural connotations, while others denote concepts for which no fully equivalent expression exists in Turkish. The sūrahs named after the *ḥurūf al-muqaṭṭa'a* present an additional challenge, since the precise meanings of these letter combinations remain uncertain. For this reason, the present study classifies Qur'anic sūrah names into four categories: (1) names that have established Turkish equivalents, (2) names that have entered Turkish as loanwords, (3) names for which full semantic and functional equivalence cannot be achieved in Turkish, and (4) names that have no direct equivalent in Turkish. Each category is subsequently examined from the perspective of Translation Studies.

Before proceeding to this analysis, it is useful to consider Albert Vermees's approach to the translation of proper names, as it provides a more comprehensive framework for evaluating the strategies applicable to the translation of Qur'anic sūrah names. Like Nord, Vermees argues that proper names are not merely identifying labels but may also carry semantic and functional significance depending on their textual context (Vermees, 2003, p. 161). Accordingly, he maintains that the translation of proper names should primarily be guided by their textual function. To this end, he distinguishes among the strategies of transference, translation, and modification, while also proposing substitution as a separate category for cases in which an established equivalent already exists in the target language (Vermees, 2003, p. 161). This approach largely corresponds to Newmark's view regarding the use of established target-language equivalents.

Taken together, these strategies provide an important theoretical framework for explaining the diverse situations encountered in the translation of Qur'anic sūrah names into Turkish. Since the 114 sūrahs of the Qur'an do not share identical linguistic and semantic characteristics, however, no single translation strategy can be applied uniformly to all of them. The central issue is therefore not the selection of one universal strategy, but rather the extent to which the chosen method succeeds in preserving the meaning, function, and intended effect of each sūrah name for the target reader.

The Translation of Qur'anic Sūrah Names into Turkish

The challenges encountered in the translation process vary according to the linguistic, cultural, and semantic differences between the source and target languages. Identifying these challenges provides the basis for developing appropriate translation strategies and, in some cases, for proposing new theoretical approaches. In this regard, Mona Baker (2011) discusses equivalence problems through the lens of translation difficulties and proposes various strategies for addressing instances of non-equivalence, particularly at the word level.

From the perspective of Eugene Nida's (1976) principle of dynamic equivalence, rendering only the dictionary meanings of sūrah names cannot be regarded as sufficient. More importantly, the semantic and functional values that these names acquire within the Qur'anic context should be conveyed to the greatest extent possible in the target language. Accordingly, the crucial question is not simply whether sūrah names are translatable, but rather how they should be translated and to what extent the selected translation method succeeds in preserving their intended meaning and function.

Drawing upon the theoretical approaches discussed in the previous section, and particularly Albert Vermes's strategies for translating proper names, the present study proposes that the Turkish rendering of Qur'anic sūrah names may be examined under four principal categories:

1. Sūrah names that have established equivalents in Turkish;
2. Sūrah names that have entered Turkish as loanwords;
3. Sūrah names for which full semantic and functional equivalence cannot be achieved in Turkish
4. Sūrah names that have no direct equivalents in Turkish.

It should be noted that this classification is based primarily on linguistic equivalence. Even within the same category, however, individual sūrah names may differ considerably in terms of their contextual meaning and communicative function, thereby requiring different translation strategies.

Sūrah Names with Established Equivalents in Turkish

One of the least problematic situations in the translation process arises when a concept in the source language has an established and widely accepted equivalent in the target language. In such cases, both formal and semantic equivalence can generally be achieved to a considerable extent. Owing to the long-standing historical and cultural interaction between Turkish and Arabic, this is the case for a number of Qur'anic sūrah names. Examples include *al-Naml* (The Ant), *al-Ankabūt* (The Spider), *al-Najm* (The Star), *al-Qamar* (The Moon), *al-Shams* (The Sun), and *al-Ṭalāq* (Divorce).

Since these sūrah names have well-established Turkish equivalents, they do not present significant equivalence problems from the perspective of translation.

Sūrah Names Borrowed into Turkish

As a result of centuries of religious, historical, and cultural interaction between Turkish and Arabic, numerous Arabic words have been borrowed into Turkish. Following the adoption of Islam, the central role of Arabic as the language of the Qur'an further reinforced this process.

A considerable number of Qur'anic sūrah names have become firmly established in both Turkish religious literature and everyday usage. Examples include *Ibrāhīm*, *Nūh*, *Maryam*, *Muhammad*, *Luqmān*, *al-Qalam*, *al-Jinn*, *al-Insān*, *al-Fīl*, *Quraysh*, *al-Kawthar*, *al-Sajdah*, and *al-Jumu'ah*.

Although these names no longer evoke a sense of foreignness for Turkish speakers, their adoption as loanwords does not necessarily mean that they convey the full range of meanings they possess within the Qur'anic context. For example, the word *Kawthar* is commonly understood in Turkish as referring to “the river or pool believed to exist in Paradise.” In the Qur'an, however, the word derives from the root *kathura* (كثر) and encompasses a much broader semantic field, including “abundance,” “plentiful blessings,” and “inexhaustible goodness.” Consequently, even when a loanword has become fully integrated into Turkish, it may still fail to reflect the complete semantic scope intended in the Qur'anic text.

Sūrah Names for Which Full Semantic and Functional Equivalence Cannot Be Achieved in Turkish

One of the most significant equivalence problems in Translation Studies arises when a concept in the source language lacks a direct counterpart in the target language. Mona Baker classifies such cases as instances of non-equivalence at the word level and proposes various strategies for addressing them.

With respect to Qur'anic sūrah names, however, the issue extends beyond finding a lexical equivalent. These names also reflect the principal themes of the sūrahs, invite the reader to engage in *tafakkur* (contemplation) and *tadabbur* (deep reflection), and embody religious and cultural connotations. Consequently, translating certain sūrah names solely on the basis of their dictionary meanings fails to convey the functions they perform within the Qur'anic context.

Representative examples include *al-Ḥāqqah*, *al-Wāqī'ah*, and *al-Ghāshiyah*.

The name *al-Ḥāqqah* derives from the root *ḥaqq* (حق), meaning “that which is true” or “that whose occurrence is certain.” Within the Qur'anic context, however, it signifies not merely the Day of Resurrection but also the absolute certainty of that event, the definitive separation of truth from falsehood, and the manifestation of divine justice (‘Arafāt, 2018, p. 592).

Similarly, *al-Wāqī'ah* is derived from the root *waqa'a* (وقع). While its lexical meaning is “that which occurs,” “an event,” or “that which falls,” in the context of the sūrah it specifically denotes the inevitable occurrence of the Day of Resurrection (‘Arafāt, 2018, p. 561).

The name *al-Ghāshiyah*, derived from the root *ghashiya* (غشي), literally means “to cover,” “to envelop,” or “to overwhelm.” Within the Qur'anic context, however, it refers to the overwhelming terror that will encompass all humanity on the Day of Resurrection and therefore conveys a rich network of eschatological associations that cannot be adequately captured by a rendering such as “the Overwhelming” alone (‘Arafāt, 2018, p. 692).

These examples demonstrate that, for certain sūrah names, lexical meaning and contextual meaning do not fully coincide. Consequently, a translation based solely on dictionary definitions risks failing to convey the semantic richness and communicative function of these names within the Qur'anic discourse.

A similar situation can be observed in sūrah names that correspond to the Divine Names and Attributes of Allah, such as *al-Nūr*, *al-Raḥmān*, and *al-A'ālā*. Although these terms possess identifiable lexical meanings, the Qur'anic connotations they acquire as Divine Names, together with their theological significance and religious function, cannot be fully reproduced through semantic and functional equivalents in Turkish. Accordingly, the translator is often required to select the most appropriate equivalent available while striving to preserve as much of the original meaning as possible.

Nevertheless, in some cases it is impossible to eliminate semantic loss entirely. Under such circumstances, translators may need to supplement direct translation with explanatory notes, footnotes, or additional contextual information. Such supplementary strategies enable target readers

to better appreciate the semantic and functional dimensions that these sūrah names carry within the Qur'anic context.

Sūrah Names Without Direct Equivalents in Turkish

The most prominent examples in this category are the sūrahs named after the *hurūf al-muqaṭṭa'a* (disconnected letters). Although no definitive explanation exists regarding the precise meanings of these letters, they are generally understood to perform a distinctive function by pointing to the inimitability (*i'jāz*) of the Qur'an and encouraging readers to engage in *tafakkur* and *tadabbur*. For this reason, the most appropriate translation strategy for sūrah names such as *Yā Sīn*, *Ṭā Hā*, *Ṣād*, and *Qāf* is transference, that is, preserving their original source-language forms.

Conclusion

This study has examined the Turkish translation of Qur'anic sūrah names -one of the significant issues in Qur'an translation- from the perspective of Translation Studies. It first explored the concept of the *sūrah*, the nature of sūrah names, and scholarly views concerning their designation. It then evaluated major theoretical approaches to the translation of proper names and discussed the extent to which these approaches may be applied to Qur'anic sūrah names.

The first major finding of the study is that Qur'anic sūrah names cannot be rendered through a single, uniform translation strategy. The analysis demonstrates that some sūrah names may be translated by means of their established Turkish equivalents, whereas others are more appropriately retained as religious loanwords that have become integrated into Turkish. By contrast, in the case of sūrahs named after the *hurūf al-muqaṭṭa'a* (disconnected letters), as well as certain other sūrah names that lack direct Turkish equivalents, preserving the original source-language form appears to be the most appropriate translation strategy.

The Qur'an, however, is not merely a text that conveys meaning. It is a sacred discourse distinguished by its *i'jāz* (inimitability), manifested through its unique composition (*naẓm*), lexical selection, phonological structure, and overall textual coherence. Therefore, although different translation strategies may technically be applied to sūrah names, none is capable of fully conveying the semantic, functional, and religious connotations that these names possess within the Qur'anic context. Even when the lexical meaning of a sūrah name can be translated, its relationship to the central theme of the sūrah, its connections within the broader Qur'anic discourse, and its function of inviting readers to *tafakkur* (contemplation) and *tadabbur* (deep reflection) cannot always be reproduced to the same extent in the target language.

Within this framework, the study concludes that the theories and strategies developed in Translation Studies for the translation of proper names are, to a considerable extent, applicable to Qur'anic sūrah names. Nevertheless, because the Qur'an is a sacred text endowed with *i'jāz*, these theories alone are insufficient. The evaluation and translation of Qur'anic sūrah names require consideration not only of linguistic equivalence but also of their contextual, functional, and religious dimensions.

Another significant finding of this study is that Qur'anic sūrah names differ fundamentally from the conventional proper names typically examined in Translation Studies. Sūrah names are not merely labels identifying particular chapters; they are also religious concepts, technical terms unique to the Qur'an, and functional signifiers that shape the semantic universe of each sūrah. In this respect, they differ from ordinary proper names such as the names of persons, places, or literary works, establishing instead a multilayered relationship with the content of the sūrah, the coherence of the Qur'an as a whole, and the tradition of Qur'anic exegesis. Consequently, the translation of Qur'anic sūrah names should not rely exclusively on conventional strategies for translating proper names but

should instead adopt a holistic approach that takes into account their religious, semantic, and functional characteristics.

In conclusion, the objective of translating Qur'anic sūrah names into Turkish should not be confined to rendering their lexical meanings. Rather, the primary aim should be to preserve, to the greatest extent possible, the semantic layers these names acquire within the Qur'anic context, their relationship to the respective sūrahs, and their intended function for the reader. Accordingly, no single translation strategy can be considered universally applicable to all Qur'anic sūrah names. Each name should instead be evaluated individually in light of its linguistic structure, semantic depth, function within the Qur'anic discourse, and the availability -or absence- of an appropriate equivalent in the target language.

www.turkishstudies.net/religion**Turkish Studies - Comparative Religious Studies**

eISSN: 2667-5544

**ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY**

Kur'ân Sûre Adlarının Türkçeye Çevirisi: Özel Ad Çevirisi Kuramları Bağlamında Bir İnceleme

Giriş

Kur'ân çevirilerinin çeviribilim çerçevesinde incelenmesi, yalnızca çeviri ürünlerinin bilimsel yöntemlerle değerlendirilmesini sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda Batı'da geliştirilen çeviri kuramlarının kutsal metin çevirilerine ne ölçüde uygulanabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Kur'ân çevirileri, harf ve edat gibi en küçük dil birimlerinden başlayarak kelime, ifade, cümle ve söylem boyunda kadar farklı açılardan incelenebilecek geniş bir araştırma alanı sunmaktadır.

Bununla birlikte Kur'ân çevirisinin değerlendirilmesine geçmeden önce, kaynak metnin mahiyetinin doğru biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü Kur'ân, yalnızca tarihî veya edebî bir metin değil, İslam inancına göre Allah'ın son vahyi, Müslümanlar için hidayet rehberi, ibadet metni ve manevî bir kaynaktır. Aynı zamanda İslam düşüncesinde Allah'ın varlığını ve peygamberliğin doğruluğunu gösteren en büyük mucizelerden biri olarak kabul edilmektedir. Bundan dolayı Kur'ân'ın bütünü gibi, onu oluşturan her unsurun da ayrı ayrı incelenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kur'ân'ın tercüme edilmesi güç bir süreçtir. Ancak Arapça bilmeyen Müslümanlar açısından Kur'ân'ı hiç anlayamamak çok daha büyük bir sorundur. Kur'ân çevirisinin temel amacı, ilahî mesajın muhatap tarafından anlaşılmasını sağlamak, onun rehberliğinde yaşamak, öğüt almak, dinî hükümleri kavramak ve mümkün olduğu ölçüde tedebbür ile tefekküre imkân tanımaktır. Kuşkusuz bu iki kavramın en doğru şekilde Arapça aslında gerçekleşeceği kabul edilmekle birlikte, Arapça bilmeyen bireylerin de Kur'ân üzerinde düşünme imkânından mahrum bırakılmaması gerekmektedir.

Kur'ân tercümelerinde üzerinde yeterince durulmayan konulardan biri de sûre adlarının Türkçeye aktarımıdır. Çeviri çalışmalarında özel adlar çoğu zaman özgün biçimleriyle korunurken, bazı durumlarda anlamlarının çevrilmesi tercih edilmektedir. Bu konuda çeviribilim literatüründe farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Özellikle Peter Newmark ve Christiane Nord, özel adların çevrilmesi konusunda farklı ölçütler geliştirmiştir. Bu çalışmada, söz konusu isimlere ait kuramsal yaklaşımlar esas alınarak Kur'ân sûre adlarının çevrilip çevrilemeyeceği ve çevrilecekse bunun hangi ilkeler doğrultusunda yapılması gerektiği tartışılacaktır. Bu amaçla öncelikle "sûre" kavramının anlamı, sûre adlarının İslam geleneğinde ortaya çıkışı, adlandırılma biçimleri, anlam ve işlevleri ile semantik kategorileri ele alınacak, ardından konu çeviribilim perspektifinden değerlendirilerek sonuca ulaşılabilecektir.

Türkçe literatürde Kur'ân sûre adlarının çeviribilim açısından doğrudan ele alındığı müstakil bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Arapça literatürde Selîme Kolelellî (Kolelellî, 2017), bazı sûre adlarının Fransızca ve İspanyolca çevirilerini incelemiş; Nadâ S'eydî ve Delîle Hleyfî (S'eydî & Hleyfî, 2022) ise sûre adlarının Fransızcaya aktarımını yerelleştirme ve yabancılaştırma stratejileri çerçevesinde değerlendirmiştir. Türkçe literatürde Yahya Arslan'ın *Sûrelerin İsimlendirilmesi*

Meselesi Üzerine Analitik Bir Değerlendirme (Arslan, 2024) adlı çalışması, sûre adlarını isimlendirme kriterleri bakımından incelemektedir. Ali Akpınar'ın *Kur'ân Surelerinin İsimlerine Dair Yazılmış Mensûr ve Manzûm Eserler ve Manzûm Bir Örnek* (Akpınar, 2009) adlı çalışması, sûre adlarının kökeni ile bunların öğretilmesi amacıyla kaleme alınan mensur ve manzum eserleri tanıtmaktadır. İdris Söylemez'in *Ubeyd Dede ve Kur'ân Sûrelerinin İsimlerine Dair Farsça Manzum Eseri* (Söylemez, 2024) adlı araştırması ise Ubeyd Dede'nin eserini inceleyerek Osmanlı ve Fars edebiyatındaki Suver-i Kur'ân geleneğini ortaya koymaktadır. Muhammet Ali Duran'ın *Yazma Mushaflarda Sûre İsimleri: Süleymaniye Kütüphanesi Örneği* (Duran, 2015) adlı çalışması ise sekiz yüzü aşkın yazma mushafı inceleyerek sûre adlarının tarihî gelişimini, farklı adlandırmalarını ve yazma mushaflar arasındaki çeşitliliği ortaya koymaktadır.

Bu çalışmalar, Türk ve İslam kültüründe sûre adlarına tarih boyunca verilen önemi göstermektedir. Bununla birlikte, sûre adlarının çeviribilim açısından nasıl değerlendirilmesi gerektiği ve Türkçeye aktarım ilkeleri üzerine sistematik bir araştırma henüz bulunmamaktadır. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurmayı amaçlamakta, Kur'ân sûre adlarının çeviribilim kuramları ışığında değerlendirilmesine katkı sunarak Kur'ân çevirileri alanındaki tartışmalara yeni bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemektedir. Araştırma, nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiş ve betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Kur'ân'da Sûre Kavramı ve Sûre Adlarının Mahiyeti

Türkçede sûre kelimesi, Arapçadan alınmış dinî terimlerden biridir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde sûre, “Kur'ân-ı Kerîm'in yüz on dört bölümünden her biri” şeklinde tanımlanmaktadır (*Türkçe Sözlük*, 2022). Arapça sözlüklerde ise سُورَة sûre kelimesinin kökeni hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bu bağlamda kelimenin سُور (sûr), سُورَة (su're) ve سُورَة (sevre) gibi farklı kök ve türevlerle ilişkilendirildiği görülmektedir.

Arapçada سُورَة (sevre); “şiddet, yükseliş, atılma, öfke ve kuvvet” gibi anlamlar taşımaktadır (İbn Manzûr, 1980, s. 2146). Buna karşılık سُورَة (su're) “parça, geriye kalan bölüm”, سُور (sûr) ise “şehir suru, duvar, yüksek mevki, şeref ve mertebe” anlamlarında kullanılmaktadır (İbn Manzûr, 1980, s. 2148). Bu anlam çeşitliliği, Kur'ân'ın bölümlerinin neden kısım (قِسْم) veya fasıl (فَصْل) yerine sûre olarak adlandırıldığı sorusunu gündeme getirmiş ve klasik dil âlimleri bu konuda farklı açıklamalar ileri sürmüştür.

Lisânü'l-Arab'da yer alan görüşlere göre İbn Sîde, sûre kelimesini sûr (duvar, yüksek mevki) kelimesiyle ilişkilendirerek, Kur'ân sûrelerini birbirini takip eden yüksek dereceler ve mertebeler şeklinde değerlendirmiştir. Bunun yanında kelimenin aslının hemzeli olan سُورَة olduğu, “parça” anlamından hareketle Kur'ân'ın bir bölümünü ifade ettiği, zamanla ise kullanım kolaylığı sebebiyle hemzenin düştüğü görüşüne de yer vermektedir (İbn Manzûr, 1980, s. 2147).

Ebû Ubeyde ise sûre kelimesini sûr (şehir suru) anlamına dayandırmakta ve Kur'ân'ın bölümlerini, sûrun birbirinden ayrılan kısımlarına benzetmektedir. Buna karşılık Ebû'l-Heysem bu görüşe itiraz ederek Kur'ân sûresinin, başlangıcı ve sonu belirlenmiş müstakil bir bölüm olduğunu, bu sebeple şehir sûruyla aynı kökten değerlendirilmesinin isabetli olmadığını belirtmektedir. Ayrıca Kûfeli dil âlimlerinin görüşüne dayanarak Kur'ân sûrelerinin çoğulunun “سُور (suver)”, şehir surunun çoğulunun ise “سُور (sûr)” şeklinde gelmesini, iki kelimenin köken bakımından farklı olduğuna delil olarak göstermektedir (İbn Manzûr, 1980, s. 2147).

Sonuç olarak sûre, Kur'ân'da vahyedilen ayetlerden oluşan belirli bölümlere verilen özel bir isimdir. Arapçada bu kelimenin Kur'ân dışındaki bölüm veya tasnifler için yaygın biçimde kullanılmaması, onun zamanla Kur'ân'a özgü bir terim hâline geldiğini göstermektedir.

Kur'ân-ı Kerîm toplam 114 sûreden oluşmaktadır. Bu sûreler konu bakımından farklılık gösterdiği gibi isimlendirilme bakımından da çeşitlilik arz etmektedir. Bazı sûreler içerdiği kıssa,

kavram veya olaydan hareketle adlandırılırken, bazıları hurûf-ı mukattaa ile isimlendirilmiş ve isimlerinin hikmeti hakkında farklı değerlendirmeler yapılmıştır.

Sûre isimlerinin kaynağı konusunda İslam âlimleri genel olarak iki görüş ileri sürmüştür. Birinci görüşe göre sûre adlarının tamamı tevkîfî olup Hz. Peygamber tarafından belirlenmiştir. İkinci görüş ise sûre isimlerinin bir kısmının tevkîfî, bir kısmının ise sahâbenin içtihiyâyla ortaya çıktığını yönündedir (ed-Dûserî, 1426h, ss. 75-77). Tevkîfî görüşünü benimseyenler, Hz. Peygamber'in hadislerinde sûre adlarını açıkça kullanmasını bu görüşün temel delili olarak göstermektedirler.

Sahâbe tarafından verildiği ileri sürülen isimler ise, bazı sûrelerin birden fazla adla anılmasına dayandırılmaktadır. Bu bağlamda Fâtîha sûresinin Ümmü'l-Kitâb, Fâtihatü'l-Kitâb ve es-Seb'u'l-Mesânî gibi farklı isimlerle anılması, bu görüşün başlıca delilleri arasında gösterilmektedir. Ayrıca bazı sûre adlarının sünnette açık bir dayanağı bulunurken, bazıları için böyle bir rivayet mevcut değildir (ed-Dûserî, 1426h, s. 76). Ez-Zerkeşî ve es-Süyûtî de el-Fâtîha, el-Bakara, Âl-i İmrân, en-Nâs gibi yaygın ve meşhur sûre adlarının tevkîfî olduğunu, bunların dışında kalan bazı isimlerin ise sahâbe tarafından kullanılmış olabileceğini ifade etmektedirler (ed-Dûserî, 1426h, s. 77).

Sûre adlarıyla ilgili tartışılan bir diğer konu ise sûre isimleri zikredilirken “sûre” kelimesinin kullanılıp kullanılmamasıdır. Bazı âlimler, senedi zayıf kabul edilen bir rivayete dayanarak “Bakara Sûresi” veya “Âl-i İmrân Sûresi” denilmesini uygun görmemişlerdir (ed-Dûserî, 1426h, s. 82). Ancak Hz. Peygamber'in birçok sahih hadiste sûreleri doğrudan isimleriyle birlikte “Sûretü'l-Bakara”, “Sûretü Âl-i İmrân” şeklinde zikretmiş olması sebebiyle, cumhur bu kullanımın câiz olduğu görüşünü benimsemiştir (ed-Dûserî, 1426h, ss. 80-81).

Sûrelerin isimlendirilmesinde farklı ölçütlerin benimsendiği görülmektedir. Arap isimlendirme geleneğinde kişi veya nesnelerin çoğunlukla en belirgin özelliğiyle adlandırılması esas alınmıştır. Benzer şekilde Kur'ân sûreleri de çoğu zaman içerdiği en dikkat çekici kısma, en önemli olay veya en çok tekrarlanan kelime esas alınarak isimlendirilmiştir (ed-Dûserî, 1426h, s. 78). Bununla birlikte Yahya Arslan, sûre isimlerini analitik olarak incelediği çalışmasında, belirlediği isimlendirme ölçütlerinin bütün sûreler için aynı şekilde uygulanmadığını ortaya koymuştur (2024, s. 98). Özellikle hurûf-ı mukattaa ile başlayan yirmi dokuz sûreden yalnızca dördünün bu harflerle isimlendirilmiş olması, diğerlerinin ise farklı ölçütlere göre adlandırılması dikkat çekicidir (Arslan, 2024, s. 98). Bu durum, sûre isimlerinin yalnızca şekilsel ölçütlerle açıklanamayacağını, her sûrenin isimlendirilmesinin kendi bağlamı içerisinde ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla sûre adları, Kur'ân'ın tefekkür ve tedebbür boyutuna katkı sağlayan anlam katmanları olarak değerlendirilebilir.

Kur'ân sûrelerinin Türkçe ve Arapça mushaflarda yazılan ve bilinen adlarının farklı açılardan sınıflandırılabilir. Çalışmamızda işlevsel olarak semantik alanına göre tasnifi şu şekilde gösterilebilir ('leylî, 2021, ss. 389-390).

1. İlâhî kudreti gösteren adların anlamsal alanı (yaratılış ve evrensel varlıklar): En'âm – Ra'd – Nahl – Neml – Ankebût – Sâffât – Fussilet – Necm – Kamer – Hadîd – Cin – İnsan – Şems – Tîn – Alak – Bürûc – Târik – Beled – Fîl – Felak – Nâs.

2. Zamanı ifade eden adların anlamsal alanı: Fecr – Leyl – Duhâ – Kadir (Leyletü'l-Kadr) – Asr.

3. Mucizeleri ifade eden adların anlamsal alanı: Bakara – Mâide – İsrâ – Duhân.

4. **Allah'ın güzel isimlerini ifade eden adların anlamsal alanı:** Nûr – Fâtır – Gâfir³ – Rahmân – Mülk – A'la – İhlâs (Allah'ın birliğini ifade etmesi sebebiyle Ahad da bu gruba dâhildir).

5. **Peygamber ve salih kimselerin özel adlarını ifade eden anlamsal alan:** Âl-i İmrân – Yûnus – Hûd – Yûsuf – İbrâhim – Meryem – Enbiyâ – Lokmân – Muhammed – Nûh – Müzzemmil – Müddessir (Hz. Muhammed'in sıfatları olmaları sebebiyle) – ayrıca Abese.

6. **İbadet ve taatleri ifade eden adların anlamsal alanı:** Fâtîha – Enfâl – Tevbe – Hac – Furkân (hak ile bâtılı ayırması sebebiyle) – Secde – Saff (cihatla ilgili olması sebebiyle) – Cum'a – Âdiyât (cihat) – Mâûn (zekât).

7. **Kıssaları ifade eden adların anlamsal alanı:** Hicr (Âd kavmi) – Kehf – Kasas – Sebe' – Ahkâf (Âd kavmi).

8. **Kıyameti ifade eden adların anlamsal alanı:** Zümer – Câsiye – Zâriyât – Tûr – Vâkıa – Teğâbûn – Hâkka – Meâric – Kıyâme – Mürselât – Nebe' – Nâziât – Tekvîr – İnfitâr – İnşikâk – Gâşiye – Beyyine – Zelzele – Kâria – Tekâsür – Mesed (Ebû Leheb ve eşinin âhiretteki azabıyla ilgili olması sebebiyle).

9. **İnsan türlerini ifade eden adların anlamsal alanı:** Nisâ – A'râf – Mü'minûn – Şuarâ – Rûm – Ahzâb – Şûrâ ve Mücâdele (insanlarla ilgili hükümler içermesi sebebiyle) – Haşr (Benî Nadîr Yahudilerinin sürgünüyle ilgili olması sebebiyle ve bazı insanların türlerinden bahsettiği için, Muhâcirûn – Ensâr – Müslimûn – Münâfikûn...) – Mümtehine (muhâcir kadınların imtihanıyla ilgili olması sebebiyle) – Münâfikûn – Mutaffîfîn – Hümeze – Kureyş – Kâfirûn.

10. **Hükümleri ifade eden adların anlamsal alanı:** Talâk – Tahrîm.

11. **Hz. Muhammed'in yardım ve destek görmesini ifade eden sûre adlarının anlamsal alanı:** Fetih – Hucurât – Kalem – İnşirah – Kevser – Nasr.

12. **Hurûf-ı mukattaa ile başlayan sûre adlarının anlamsal alanı:** Tâhâ – Yâsîn – Sâd – Kâf

Bu tasnifler, Kur'ân sûre adlarının yalnızca tanımlayıcı birer ad olmadığını, anlam ve işlev taşıyan, bazı durumlarda ise anlamı doğrudan açıklanamayan özel adlar niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu durum, çeviribilim çerçevesinde özel adların çevirisine ilişkin kuramsal yaklaşımların Kur'ân sûre adlarına nasıl uygulanabileceği ve söz konusu yaklaşımların bu adların Türkçeye aktarılmasında ne ölçüde geçerli olduğu sorusunu gündeme getirmektedir.

Çeviribilim Açısından Sûre Adları

Çeviribilimde özel adlar; kişi adları, yer adları, kurum adları ve ticari adlar gibi çeşitli kategoriler altında değerlendirilmektedir. Bu adlar çoğunlukla metin içerisinde ya da eser başlıklarında yer almakta olup tek sözcükten (Ali) veya çok sözcüklü yapılardan (Afyonkarahisar) oluşabilmektedir. Kur'ân sûre adları ise dilbilimsel açıdan özel adlar arasında değerlendirilmekle birlikte, klasik özel adlardan farklı olarak metnin içerisinde değil, her sûrenin başında başlık niteliğinde yer almaktadır. Bununla birlikte, yalnızca sûreyi tanımlayan bir başlık işlevi görmekle kalmayıp, sûre içeriğiyle ilişkili anlamsal ve işlevsel özellikler de taşımaktadır. Ancak bu anlam ve işlev her zaman sûre adının sözlük anlamından doğrudan anlaşılmamaktadır. Sûre adlarının işaret ettiği anlam katmanları, tefsir geleneği, tedebbür ve âlimlerin ortaya koyduğu yorumlar doğrultusunda daha belirgin hâle gelmektedir. Nitekim Bakara Sûresi adını, sûrede anlatılan İsrâiloğulları'nın inek kıssasından almaktadır. Bununla birlikte sûrenin temel konusu bu kıssa olmayıp iman, Allah'a kulluk, gayba iman, şariat hükümleri ve insanın sorumluluğu gibi çok daha

³ Gâfir (غافر) sûresi Türkçe meallerde başka المؤمن "mümin" adıyla olan yazılmaktadır. Bk.(Kur'ân ve Meâli, 2019)

geniş bir muhtevayı kapsamaktadır ('Arafât, 2018, s. 29). Bu durum, sûre adlarının çoğu zaman yalnızca bir olaya veya kavrama işaret etmekle birlikte, sûrenin bütün anlam dünyasını tek başına yansıtmadığını göstermektedir.

Peter Newmark, özel adların kural olarak çevrilmeyip kaynak dildeki biçimleriyle aktarılması gerektiğini belirtmektedir (Newmark, 1988, s. 214). Bunun temel gerekçesi, özel adların çoğu durumda doğrudan anlamsal bir işlev taşıyamaması ve öncelikli olarak gönderim (referans) görevi üstlenmesidir. Ancak Newmark, hedef dilde yerleşmiş ve yaygın kabul gören karşılıkların bulunduğu durumlarda bu kuralın istisna oluşturduğunu ifade etmektedir. Peygamber, hükümdar, papa ve bazı klasik şahsiyet adları bu gruba örnek olarak gösterilmektedir (Newmark, 1988, s. 214). Bu yaklaşım Kur'ân sûre adları açısından değerlendirildiğinde, özellikle peygamber adlarını taşıyan sûrelerin (Yûsuf, Nûh, İbrâhim vb.) Türkçede zaten yerleşik dinî adlar olarak kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu tür sûre adları, Türkçede hâlihazırda kabul görmüş karşılıklarıyla aktarılmaktadır.

Newmark ayrıca, edebî metinlerde özel adların yalnızca tanıtıcı değil, aynı zamanda mecaz, kinaye veya sembolik anlam gibi işlevler taşıyabileceğini, bu durumda adların gerektiğinde çevrilebileceğini belirtmektedir (Newmark, 1988, s. 215). Ticari adların ise kural olarak aynen korunmasını, ancak hedef dil okuyucusu tarafından anlaşılmayacağı düşünüldüğünde açıklayıcı ifadelerle desteklenmesini önermektedir (Newmark, 1988, s. 216). Yer adlarında ise hedef dilde yaygın olarak kullanılan yerleşik karşılığın tercih edilmesi gerektiğini savunmaktadır (Newmark, 1988, s. 216).

Christiane Nord ise “özel adlar çevrilemez” şeklindeki yaygın görüşü eleştirerek, çevirinin yalnızca sözcüklerin aktarımı değil, aynı zamanda dilsel ve kültürel bir aktarım süreci olduğunu vurgulamaktadır (Nord, 2003, ss. 182-183). Nord'a göre çeviri uygulamalarında özel adların aynen aktarım, uyarılma, yerelleştirme veya dönüştürme gibi farklı yöntemlerle çevrildiği görülmektedir. Bu durum da “özel adlar çevrilemez” yargısının mutlak olmadığını göstermektedir (Nord, 2003, s. 182).

Nord'un yaklaşımı, Newmark'tan farklı olarak “özel ad çevrilmeli mi?” sorusundan ziyade “özel ad hangi işlevi yerine getirmektedir?” sorusu üzerine kuruludur. Ona göre özel adların işlevi yalnızca bir kişiyi veya nesneyi tanıtmak değildir, aynı zamanda kültürel, tarihî ve toplumsal çağrışımlar da taşıyabilir (Nord, 2003, ss. 183-184). Nitekim Kur'ân sûre adları arasında da bu tür işlevler taşıyan örnekler bulunmaktadır. Kureyş sûresi, Mekke'nin en önemli kabilesine gönderme yaparak tarihî ve sosyo-kültürel bir arka planı yansıtırken Ahkâf sûresi, Âd kavmiyle ilişkilendirilen coğrafi bir bölgeye işaret etmektedir (İbn Manzûr, 1980, s. 939). Benzer şekilde En'âm sûresi, Arap toplumunun günlük hayatında ve ekonomik düzeninde önemli bir yere sahip olan evcil hayvanlara (deve, sığır ve koyun gibi) gönderme yapmaktadır (İbn Manzûr, 1980, s. 4482). Bu örnekler, Kur'ân sûre adlarının yalnızca tanımlayıcı özel adlar olmadığını, aynı zamanda belirli kültürel ve tarihî çağrışımları da bünyesinde barındırdığını göstermektedir.

Nord, özel adların çevrilmesine ilişkin tek bir yöntem bulunmadığını, kararın adın metindeki işlevine göre verilmesi gerektiğini savunmaktadır. Buna göre, özel ad belirgin bir anlamsal veya işlevsel yük taşıyorsa bu anlamın hedef dile aktarılması ya da uygun çeviri yöntemleriyle telafi edilmesi mümkündür. Buna karşılık, adın temel işlevi kültürel bir kimliği veya kültürel bir göstergeyi yansıtmak ise kaynak dildeki biçimin korunması daha uygun olacaktır (Nord, 2003, ss. 184-185).

Bu yaklaşımlar Kur'ân sûre adlarına uygulandığında, sûre adlarının tamamının belirli bir işleve sahip olduğu görülmektedir. Sûre adlarının büyük bir kısmı aynı zamanda açık bir anlamsal içerik de taşımaktadır. Hurûf-ı mukattaa ile adlandırılan sûreler ise ilk bakışta anlamı bilinmeyen adlar gibi görünmekle birlikte, Kur'ân'ın i'câzına işaret etmeleri ve okuyucuyu tefekkür ile tedebbüre sevk etmeleri bakımından önemli bir işlev üstlenmektedir.

Bununla birlikte, Nord'un işlev temelli yaklaşımı Kur'ân sûre adlarının tamamının doğrudan çevrilebileceği anlamına gelmemektedir. Çünkü sûre adlarının bir kısmı derin dinî ve kültürel çağrışımlar taşımakta, bir kısmı ise Türkçede tam karşılığı bulunmayan kavramları içermektedir. Hurûf-ı mukattaa ile adlandırılan sûreler ise anlamı kesin olarak açıklanamayan adlar olmaları sebebiyle çeviri açısından ayrı bir güçlük oluşturmaktadır. Bu sebeple çalışmada sûre adları, Türkçede yerleşik karşılığı bulunan adlar, Türkçeye alıntı olarak geçmiş adlar, Türkçede tam anlamsal ve işlevsel eşdeğerliği sağlanamayan sûre adları ve Türkçede doğrudan karşılığı bulunmayan adlar şeklinde dört grupta incelemekte ve her grup çeviribilim açısından ayrı ayrı değerlendirilebilmektedir.

İncelemeye geçmeden önce, Kur'ân sûre adlarının çevirisinde izlenebilecek stratejileri daha kapsamlı değerlendirebilmek amacıyla Albert Vermes'in özel ad çevirisine ilişkin yaklaşımına da değinmekte fayda vardır. Vermes, Nord gibi özel adların yalnızca tanımlayıcı etiketler olmadığını, bağlama göre anlam ve işlev taşıyabileceklerini kabul etmektedir (2003, s. 161). Bu sebeple özel adların çevirisinde metindeki işlevlerinin esas alınması gerektiğini savunur. Bu doğrultuda aynen aktarma (transference), çeviri (translation) ve değiştirme (modification) stratejilerini ele almakta; ayrıca hedef dilde yerleşik bir karşılığın kullanıldığı durumları ifade etmek üzere yer değiştirme (substitution) stratejisini ayrı bir kategori olarak önermektedir (2003, s. 161). Bu yaklaşım, Newmark'ın hedef dilde yerleşik karşılığın kullanılmasına ilişkin görüşüyle de büyük ölçüde örtüşmektedir.

Söz konusu stratejiler, Kur'ân sûre adlarının Türkçeye aktarımında karşılaşılan farklı durumları açıklamada önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Bununla birlikte, Kur'ân'daki 114 sûrenin tamamı aynı özelliklere sahip olmadığından, bütün sûre adlarına tek bir çeviri stratejisinin uygulanması mümkün değildir. Esas mesele, seçilecek yöntemin sûrenin anlamını, işlevini ve hedef okuyucu üzerindeki etkisini ne ölçüde koruyabildiğidir.

Kur'ân Sûre Adlarının Türkçeye Çevirisi

Çeviri sürecinde karşılaşılan güçlükler, kaynak ve hedef dil arasındaki dilsel, kültürel ve anlamsal farklılıklara bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu güçlüklerin tespit edilmesi, çeviri stratejilerinin geliştirilmesine ve zaman zaman yeni kuramsal yaklaşımların ortaya konmasına zemin hazırlamaktadır. Nitekim Mona Baker (2011), eşdeğerlik sorunlarını çeviride karşılaşılan güçlükler üzerinden ele almış ve özellikle kelime düzeyindeki eşdeğersizlik durumları için çeşitli çözüm yolları önermiştir.

Eugene Nida'nın (1976) ortaya koyduğu "eşdeğer etki" ilkesi dikkate alındığında, sûre adlarının yalnızca sözlük anlamlarının aktarılması yeterli değildir. Asıl önemli olan, bu adların Kur'ân bağlamında üstlendikleri anlamsal ve işlevsel değerlerin hedef dile ne ölçüde aktarılabilmesidir. Bu sebeple sûre adlarının değerlendirilmesinde "çevirilebilir mi?" sorusundan ziyade, "hangi yöntemle çevrilmeli ve bu yöntemin sonucu ne olacaktır?" soruları daha belirleyici görünmektedir.

Bir önceki bölümde ele alınan kuramsal yaklaşımlar doğrultusunda ve özellikle Vermes Albert'in özel ad çeviri stratejileri esas alınarak Kur'ân sûre adlarının Türkçeye aktarımının dört temel grupta incelenebileceği düşünülmektedir:

1. Türkçede yerleşik karşılığı bulunan sûre adları,
2. Türkçeye alıntı olarak geçmiş sûre adları,
3. Türkçede tam anlamsal ve işlevsel eşdeğerliği sağlanamayan sûre adları
4. Türkçede doğrudan karşılığı bulunmayan sûre adları.

Bu sınıflandırmanın yalnızca dilsel eşdeğerliği esas aldığı, bağlamsal ve işlevsel bakımdan aynı grup içerisinde yer alan sûre adlarının dahi farklı çeviri stratejileri gerektirdiği görülmüştür.

Türkçede Yerleşik Karşılığı Bulunan Sûre Adları

Çeviri sürecinde en az sorun oluşturan durumlardan biri, kaynak dildeki kavramın hedef dilde yerleşik ve yaygın bir karşılığının bulunmasıdır. Böyle durumlarda hem biçimsel hem de anlamsal eşdeğerlik büyük ölçüde sağlanabilmektedir. Türkçe ile Arapça arasındaki tarihî ve kültürel etkileşim, Kur'ân sûre adlarının bir kısmı için bu imkânı sunmaktadır. Neml (Karınca), Ankebût (Örümcek), Necm (Yıldız), Kamer (Ay), Şems (Güneş) ve Talâk (Boşanma) bu gruba örnek olarak gösterilebilir.

Bu tür sûre adlarında Türkçede yerleşik karşılık bulunduğundan çeviri açısından önemli bir eşdeğerlik sorunu ortaya çıkmamaktadır.

Türkçeye Alıntı Olarak Geçmiş Sûre Adları

Türkçe ile Arapça arasında yüzyıllar boyunca devam eden dinî, tarihî ve kültürel ilişkiler sonucunda çok sayıda Arapça kelime Türkçeye alıntılanmıştır. Özellikle İslam'ın kabulünden sonra Kur'ân dili olan Arapçanın dinî hayattaki merkezi konumu, bu aktarımı daha da güçlendirmiştir.

Kur'ân sûre adlarının önemli bir bölümü bugün Türkçede hem dinî literatürde hem de günlük kullanımda yerleşik hâle gelmiştir. İbrahim, Nûh, Meryem, Muhammed, Lokman, Kalem, Cin, İnsan, Fil, Kureyş, Kevser, Secde ve Cum'a bu gruba değerlendirilebilir.

Bu tür adlar Türkçede yabancılik hissi uyandırmamakla birlikte, alıntı olarak kullanılmaları onların Kur'ân bağlamındaki bütün anlam katmanlarını aktardıkları anlamına gelmemektedir. Örneğin Kevser kelimesi Türkçede çoğunlukla "cennette bulunduğu inanılan nehir veya havuz" anlamıyla bilinmektedir. Oysa Kur'ân bağlamında kelime, كَوْسَر kökünden gelmekte olup "çokluk", "bolluk", "bitip tükenmeyen hayır" gibi daha geniş anlam alanına sahiptir. Dolayısıyla alıntı kelime Türkçede yerleşmiş olsa bile, Kur'ân'daki anlamsal kapsamının tamamını yansıtmayabilmektedir.

Türkçede Tam Anlamsal ve İşlevsel Eşdeğerliği Sağlanamayan Sûre Adları

Çeviribilimde en önemli eşdeğerlik sorunlarından biri, kaynak dildeki kavramın hedef dilde doğrudan karşılığının bulunmamasıdır. Mona Baker bu tür durumları kelime düzeyinde eşdeğersizlik kapsamında değerlendirmekte ve farklı çözüm stratejileri önermektedir.

Kur'ân sûre adlarında ise mesele yalnızca sözlük karşılığı bulmak değildir. Bu adlar aynı zamanda sûrelerin ana temasını yansıtan, okuyucuyu tefekkür ve tedebbüre yönlendiren, dinî ve kültürel çağrışımlar taşıyan kavramlardır. Bu sebeple bazı sûre adlarının yalnızca sözlük anlamıyla çevrilmesi, Kur'ân bağlamında üstlendikleri işlevi tam olarak yansıtamamaktadır.

Buna örnek olarak Hâkka, Vâkıa ve Gâşiye sûreleri gösterilebilir.

el-Hâkka, حَقَّ kökünden türemiş olup sözlükte "hak olan", "gerçekleşmesi kesin olan" anlamlarını taşımaktadır. Ancak Kur'ân bağlamında yalnızca kıyameti ifade etmemekte, kıyametin mutlak gerçek oluşuna, hak ile batılın kesin biçimde ayrılacağı güne ve ilahî adaletin tecellisine de işaret etmektedir ('Arafât, 2018, s. 592).

Benzer şekilde Vâkıa, وَقَعَ kökünden türemiştir. Sözlük anlamı "meydana gelen, gerçekleşen olay, düşen" olmakla birlikte, sûre bağlamında kıyametin mutlaka gerçekleşeceği günü ifade etmektedir ('Arafât, 2018, s. 561).

Gâşiye ise غَشِيَ kökünden türemiş olup "örtmek, kuşatmak, bürümek" anlamlarını taşımaktadır. Sûre bağlamında ise kıyamet gününün bütün insanları kuşatan dehşetini ifade etmekte ve bu yönüyle yalnızca "kuşatan" anlamına indirgenemeyecek zengin bir çağrışım alanına sahip bulunmaktadır ('Arafât, 2018, s. 692).

Bu örnekler, bazı sûre adlarında sözlük anlamı ile bağlamsal anlam arasında tam ve açık bir örtüşmenin bulunmadığını göstermektedir. Dolayısıyla yalnızca sözlük karşılığına dayalı bir çeviri, kelimenin Kur'ân metni içerisindeki anlamsal zenginliğini ve işlevsel değerini eksik yansıtmaya riski taşımaktadır.

Benzer bir durum, Allah'ın isim ve sıfatlarını içeren Nûr, Rahmân ve A'la gibi sûre adlarında da görülmektedir. Bu kavramlar, sözlükte belirli karşılıklara sahip olmakla birlikte, Kur'ân terminolojisinde ilahî isim ve sıfat olarak kazandıkları Kur'ânî çağrışım alanı ve dinî işlev sebebiyle hedef dilde tam bir anlamsal ve işlevsel eşdeğerlikle karşılanamamaktadır. Bu sebeple çevirmen, çoğu zaman mevcut karşılıklar arasından bağlama en uygun olanını seçmek ve kavramın anlamını mümkün olduğunca hedef dile aktarmak durumundadır.

Bununla birlikte, bazı sûre adlarında anlam kaybını bütünüyle önlemek mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlarda çevirmen yalnızca doğrudan çeviri stratejileriyle yetinmeyip açıklama, dipnot veya ek bilgi verme gibi destekleyici yöntemlere başvurabilir. Böylece hedef okuyucunun, sûre adının Kur'ân bağlamında taşıdığı anlamsal ve işlevsel katmanları daha doğru kavraması sağlanabilir.

Türkçede Doğrudan Karşılığı Bulunmayan Sûre Adları

Bu grubun en dikkat çekici örneklerini ise hurûf-ı mukattaa ile adlandırılan sûreler oluşturmaktadır. Bu harflerin anlamı konusunda kesin bir açıklama bulunmamakla birlikte, Kur'ân'ın i'câza işaret eden ve okuyucuyu tefekkür ile tedebbüre sevk eden özel bir işlev üstlendikleri kabul edilmektedir. Bu sebeple Yâsîn, Tâhâ, Sâd, Kâf ve benzeri sûre adlarında en uygun yöntem, kaynak dildeki biçimin korunması, yani aynen aktarma stratejisidir.

Sonuç

Bu çalışmada, Kur'ân çevirisinin önemli meselelerinden biri olan Kur'ân sûre adlarının Türkçeye aktarımı, çeviribilim perspektifinden ele alınmıştır. Öncelikle sûre kavramı, sûre adlarının mahiyeti ve isimlendirilmesine ilişkin görüşler incelenmiş, ardından çeviribilimde özel adların çevirisine yönelik kuramsal yaklaşımlar değerlendirilerek bu yaklaşımların Kur'ân sûre adlarına uygulanabilirliği tartışılmıştır.

Çalışmanın ulaştığı ilk sonuç, Kur'ân sûre adlarının tek bir çeviri stratejisiyle aktarılmasının mümkün olmadığıdır. İncelemeler sonucunda, bazı sûre adlarının Türkçede yerleşik karşılıklarıyla çevrilebildiği, bazılarının ise Türkçeye geçmiş alıntı dinî kavramlar olarak kullanılmasının daha uygun olduğu görülmüştür. Buna karşılık, özellikle hurûf-ı mukattaa ile adlandırılan sûreler ile Türkçede doğrudan karşılığı bulunmayan bazı sûre adlarında, kaynak dildeki biçimin korunmasının daha isabetli bir tercih olduğu değerlendirilmiştir.

Bununla birlikte, Kur'ân yalnızca anlam aktaran bir metin değil; nazmı, lafız seçimi, ses örgüsü ve bütüncül yapısıyla i'câz özelliği taşıyan kutsal bir hitaptır. Bu sebeple sûre adlarının farklı çeviri stratejileriyle aktarılması teknik açıdan mümkün olmakla birlikte, hiçbir stratejinin Kur'ân bağlamında taşıdığı anlamsal, işlevsel ve dinî çağrışımları bütünüyle yansıtmaya mümkün görünmemektedir. Bazı sûre adları sözlük anlamı bakımından çevrilebilir olsa da, sûrenin ana temasına yaptığı gönderme, Kur'ân içindeki anlam ilişkileri ve okuyucuyu tefekkür ile tedebbüre yönlendiren işlevi hedef dile aynı ölçüde aktarılamayabilmektedir.

Bu çerçevede, çeviribilimde geliştirilen özel ad çeviri kuram ve stratejilerinin Kur'ân sûre adlarına önemli ölçüde uygulanabileceği, ancak Kur'ân'ın kutsal ve i'câz sahibi bir metin olması sebebiyle bu kuramların doğrudan uygulanmasının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kur'ân sûre adlarının değerlendirilmesinde yalnızca dilsel eşdeğerlik değil; bağlamsal, işlevsel ve dinî boyutların da birlikte dikkate alınması gerekmektedir.

Çalışmanın ulaştığı en önemli sonuçlardan biri de Kur'ân sûre adlarının, çeviribilimde ele alınan klasik özel adlardan farklı bir niteliğe sahip olduğudur. Sûre adları yalnızca belirli bir metni tanımlayan özel adlar değil; aynı zamanda dinî bir kavram, Kur'ân'a özgü bir terim ve sûrenin anlam dünyasına yön veren işlevsel göstergelerdir. Bu yönüyle eser, kişi veya yer adları gibi sıradan özel adlardan ayrılmakta, sûre içeriğiyle, Kur'ân'ın bütünlüğüyle ve tefsir geleneğiyle çok katmanlı bir ilişki kurmaktadır. Dolayısıyla Kur'ân sûre adlarının çevirisinde yalnızca özel ad çeviri stratejileri yeterli görülmemeli, bu adların dinî, semantik ve işlevsel özelliklerini dikkate alan bütüncül bir değerlendirme benimsenmelidir.

Sonuç olarak, sûre adlarının Türkçeye aktarımında amaç yalnızca adın sözlük anlamını karşılamak olmamalıdır. Esas hedef, mümkün olduğu ölçüde adın Kur'ân bağlamında kazandığı anlam katmanlarını, sûreyle kurduğu ilişkiyi ve okuyucu üzerindeki işlevini koruyabilmektir. Dolayısıyla Kur'ân sûre adlarının çevirisinde tek bir çeviri stratejisinin benimsenmesi mümkün değildir. Her sûre adı, dilsel yapısı, anlamsal derinliği, Kur'ân bağlamındaki işlevi ve hedef dildeki karşılığı dikkate alınarak ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

References

- Akpınar, A. (2009). *Kur'ân surelerinin isimlerine dair yazılmış mensûr ve manzûm eserler ve manzûm bir örnek*. 5-18.
- 'Arafât, 'Umar. (2018). *Delâletu'l esmâi's suveri'l Kur'âniyye 'alâ mehvâviriâ ve mevzû'âtihâ*. Mu'essestü'r Risâle Nâşirûn.
- Arslan, Y. (2024). Sûrelerin isimlendirilmesi meselesi üzerine analitik bir değerlendirme. *Rize İlahiyat Dergisi*, 87-100. <https://doi.org/https://doi.org/10.32950/rid.1392179>
- Baker, M. (2011). *In other words* (2. bs.). Routledge.
- Duran, M. A. (2015). *Yazma mushaflarda sûre isimleri: Süleymaniye kütüphanesi örneği*. 13, 50-84.
- ed-Düserî, M. (1426h). *Esmâu suveri'l Kur'ân ve fedâ'iluhâ*. Dâr İbni'l Cevzî.
- İbn Manzûr, M. (1980). *Lisânu'l Arab* (A. el-Kebîr, H. Muhammed, & H. eş-Şâzilî, Ed.). Dâru'l M'ârif.
- Kolelellî, S. (2017). *Mukârene beyne't tercemeteyn el-Faransiyye ve'l İsbâniyye liba'di Esmâi Suveri'l Kur'âni'l Kerîm*. 8, 179-192.
- Kur'ân ve Meâli. (2019). kuranvemali.com
- 'leylî, F. (2021). *El-munâsebe fî esmâi suveri'l Kur'âni'l Kerîm -Dirâse Delâliyye-*. 1384-406.
- Newmark, P. (1988). *A textbook of translation*. Prentice Hall.
- Nida, E. (1976). *Nahve ilmi't terceme* (M. en-Neccâr, Çev.; Matbû'ât Vizâretûl İ'lâm).
- Nord, C. (2003). Proper names in translations for children alice in wonderland as a case in point. *Meta Journal des Traducteurs*, 48(1-2), 182-196. <https://doi.org/doi.org/10.7202/006966ar>
- Vermes, A. P. (2003). Proper names in translation: An explanatory attempt. *Across Languages and Cultures*, 4(1), 89-108. <https://doi.org/10.1556/Acr.4.2003.1.5>
- S'eydî, N., & Hleyfî, D. (2022). İstraticiyât tercemeti esmâi surei'l kur'âni'l kerîm ilâ el-faransiyya beyne'l et-tavtîn ve't tegrîb. *Meceletu Defâtiri't Terceme*, 1, 411-423.
- Söylemez, İ. (2024). Ubeyd Dede ve Kur'ân sûrelerinin isimlerine dair farsça manzum eseri. 129-141.
- Türkçe Sözlük*. (2022). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/>

ETHICAL DECLARATIONS**Research and Publication Ethics**

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR**Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.